

Universitätsbibliothek Paderborn

Medvlla Theologica

Ex Sacris Scriptvris, Conciliorvm Pontificvmqve Decretis, Et Sanctorvm Patrvm Ac Doctorum Placitis Expressa ; In qua, quidquid tum ad fidei mysteria sanè ac rectè intelligenda, & ab erroribus quibusvis secernenda, tum ad sacramenta debitè conficienda & ministranda, tum ad actiones humanas iuxta ...

Abelly, Louis

Coloniæ Agrippinæ, 1658

Tractatvs IV. De creatione Angeli & hominus, ac vtriusque lapsu.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38954

non solum res significatas, sed etiam modum significandi. Observandum est tamen aliquando apud sanctos Patres, nomina quaedam essentialia in abstracto poni pro diuinis personis, quae (vt idem sanctus Thom. monet art. 5. ad 1.) intelligi & exponi debent per concreta vel per personalia v. g. cum apud aliquos legitur in diuinis sapientiam de sapientia procedere, sensus est, Filium, qui est sapientia diuina, procedere à Patre, cui hæc diuina perfectio æquæ ac Filio competit. Aliquando etiam nomina illa essentialia abstracta personis diuinis tribuuntur per quamdam appropriationem, quod fuse explicat idem sanctus Doctor art. 8. & sic v. g. communiter potentia tribuitur Patri, sapientia Filio, bonitas Spiritui sancto; non quod illa & similia nomina non sint toti Trinitati communia, sed id fit ad iuuandam utcumque intellectus humani imbecillitatem, vt sic facilius veram & realem distinctionem personarum diuinarum, in perfectissima & simplicissima essentia diuinae unitate concipere possit.

TRACTATUS IV.

De creatione Angeli & hominis, ac utriusque lapsu.

Omnia, qua in hoc tractatu explicanda sunt, ad quinque capita reuocabuntur; in quorum 1. agetur de creatione rerum in genere; in 2. de creatione Angelorum eorumque natura; in 3. de Angelorum bonorum merito & beatitudine, malorumque lapsu atque damnatione, in 4. de creatione hominis ac innocentia seu iustitia originalis statu; in 5. denique de lapsu hominis ac peccato originali. CA-

CAPVT I.

De creatione rerum in genere.

SECTIO I.

An Deus sit causa efficiens rerum omnium.

Sensus quaestionis est, an omnes res alia ab ipso Deo, sint ab illo tanquam à causa efficiente, siue per creationem siue alio quocunque modo producantur. Pro cuius resolutione

Dicendum 1. Deum esse rerum omnium authorem, seu primam causam efficientem. Huic veritati, quæ de fide est, oppositi fuerunt olim varij hæreticorum errores: alij siquidem dixerunt mundum hunc non à Deo sed ab Angelis conditum fuisse, vt Simon Magus, Menander, & alij apud sanct. Irenæum lib. 1. aduersus hæreses. cap. 21. & seq. Marcion teste Tertul. lib. 5. aduersus eundem opinatus est materiam primam ex se esse, proindeque à Deo non esse productam: Manichæi etiam existimauerunt res omnes corporeas non à Deo bono, sed à Deo malo esse productas, vt refert sanct. Aug. hæresi 26. quod etiam asseruerunt hæretici Albigenses, vt testatur sanct. Antoninus 3. part. hist. tit. 19. cap. 1.

Refelluntur hi & similes errores, & veritas nostræ fidei probatur 1. ex scriptura. Ps. 145. *Qui fecit celum & terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt.* sanct. Ioan. 1. *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est,* & Rom. 11. *Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.*

Probatur 2. ex omnibus symb. qui in Conc. gener. edita sunt, in quibus vniuersalis Ecclesia semper professæ est se credere. *In unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cali, & terra, visibilium omnium & inuisibilium.*

Pro-

Probatur 3. auctoritate SS. Patrum, Irenæi, Epiphaniij, Augustini & aliorum, qui in libris suis ex profecto illos errores proscripserunt, & fidei nostræ veritatem propugnauerunt: vnus instar omnium hîc nobis erit Augustinus, qui lib. 1. de Genesi ad literam cap. 14. sic loquitur: *Catholica fides prescribit, & certissima ratio docet, nullam naturarum materiam esse potuisse, nisi ab omnium rerum non modo formatarum, sed etiam formabilium inchoatore Deo atque creatore.*

Probatur 4. hâc ratione, quæ est sancti Doctoris 1. p. q. 44. a. 1. id omne, quod habet esse per participationem, est ab eo, quod habet esse per essentiam, cum, quidquid in aliquo genere & per participationem est tale, sit ab eo, quod in eodem genere est maximè & perfectissimè tale: atqui res omnes extra Deum habent esse per participationem, cum ex se ipsis non sint, solus autem Deus per essentiam, cum à se ipso sit: ergo omnia, quæ sunt extra Deum, sunt ab ipso tanquam à prima causa sui efficiente.

Dicendum 2. non tantùm id, quod per creationem productum est, sed etiam id omne, quod per causas secundas continuò efficitur, immediatè à Deo tanquam causâ primâ simul concurrente produci.

Probatur 1. ex scriptura, ps. 146. *Qui producit in montibus fanum: & herbam seruituti hominum: Il. 26. Domine dabis pacem nobis: Omnia enim opera nostra operatus es nobis: 1. Cor. 12. Operatur omnia in omnibus.*

Probatur 2. ex sancto August. ep. 146. ad Consentium: *Quomodo, inquit, negare poterimus Deum etiam nunc operari cuncta, quæ creantur, cum Dominus dicat, Pater meus usque nunc operatur (& paucis interiectis) Si Deus nunc ista non format, quomodo legitur, priusquam te formarem in utero natusi te?*

Probatur 3. hâc ratione, quia non aliter aliquid immediatè à Deo fieri concipitur, nisi quia Deus immediatè illud cognoscit, & immediatè vult esse; Deus enim, cum sit purissimus Spiritus, non aliter agit, quam intellectu

& vo-

& voluntate: atqui Deus isto modo se habet etiam respectu eorum, quæ nunc fiunt interuentu causarum secundarum, cum illa sint entia vera & bona, proindeque non minus immediatè ab ipso cognita & volita, quàm ea, quæ ab ipso solo in principio mundi creata sunt.

Quæres, per quam actionem Deus effectum aliquem cum causa secunda immediatè producat? an scilicet id faciat per eandem actionem causæ secundæ, an per distinctam? Resp. si de actione immanente Dei sermo sit, effectum illum produci vi & efficaciam diuinæ volitionis, prout explicatum est in tractatu secundo, cum de voluntate Dei ageretur: si autem quaestio sit de actione Dei transeunte. Resp. actionem Dei & causæ secundæ eandem esse realiter, sed tamen formaliter distinctam: est eadem cum illa realiter; vtraque enim vnum eundemque simplicem terminum habet nempe effectum productum, qui totus est à causâ primâ, & totus à causâ secundâ: est distincta formaliter; quia actio illa creaturæ, vti dependenter à Deo, dicitur concursus & operatio Dei; vti verò est à creaturâ, dicitur concursus causæ secundæ.

SECTIO II.

An solius Dei proprium sit creare.

NOtandum est verbum creandi duobus modis accipi posse; 1. latè, prout significat quaecumque rei effectiōem seu productionem; 2. strictè & propriè, prout significat productionem totius alicuius entis ex nihilo, hoc est ex nullo subiecto præsupposito: & eo sensu intelligi debet quaestio proposita, an scilicet solius Dei proprium sit aliquid ex nihilo producere. Pro cuius resolutione

Dicendum i. fide catholica credendum esse, res omnes, quæ de facto per creationem productæ sunt aut producuntur, à solo Deo fuisse creatas, aut de nouo creati.

Hæc veritas constat tum ex ijs, quæ sectione præcedenti

genti dicta sunt, tum ex eo, quòd in scripturis passim Deus vocatur *Creator omnium*, vt Eccli 24. 2. Mach. 1. *Creasse omnia*, vt Ephes. 3. & Apoc. 4. *Fecisse calum & terram, mare, & omnia, qua in eis sunt*, vt Pl. 145. & habetur expressè definitum in Conc. Lateran. sub Innocentio III. cap. 1. Id ipsum etiam probant sancti Patres contra hereticos sectione præcedenti memoratos: sanct. Basil. lib. 4. cont. Eunomium, sanct. Athan. ser. 3. cont. Arianos, sanct. Aug. lib. 3. de Trinit. cap. 8. & alij.

Dicendum 2. solius Dei proprium esse creare, ita vt nulla creatura id præstare possit saltem tanquam causa principalis.

Probatur 1. ex scriptura. Eccli. 1. *Vnus est altissimus Creator omnipotens*: sap. 13. *A magnitudine speciei & creaturae, cognoscibiliter poterit creator horum videri*. Ierem. 32. *Domine Deus: ecce tu fecisti calum & terram in fortitudine tua magna*.

Probatur 2. ex sanct. Patribus. sanct. Athan. ser. 3. cont. Arianos. *Administrare, seruorum est; creare autem, solius Dei eiusque verbi & Sapientiae*: sanct. Aug. lib. 9. de Gen. ad litt. cap. 15. *Creare naturam aliquam tam nullus potest angelus, quam nec se ipsum*. S. Cyril. Alexand. lib. 2. in Iulian. *Ea sunt natura inaccessa, qua propria sunt solius summae substantiae, quorum vnum esse dicitur efficaciter operari posse vt creatorem, & producere res, qua aliquando non erant*.

Probatur 3. ratione, qua vtitur sanct. Thom. 1. p. quaest. 45. art. 5. nimirum quòd effectus debet esse à causa eò magis vniuersa, quò ipse est magis vniuersus; atqui totum esse quod per creationem producitur, est effectus vniuersalissimus: ergo non potest esse nisi à causa vniuersalissima, qua est Deus.

Porro quamuis hæc ratio sicut & alia, qua communiter afferuntur à Theologis ad id probandum, planè non conuincant; iunctæ tamen autoritatibus supra citatis sententiam in assertione positam, si non omnino certam, saltem probabilissimam esse ostendunt.

Quæres, an saltem creatura tanquam causa instrumentalis

talis possit simul cum Deo concurrere ad creationem aliquius rei? Resp. probabile videri, hoc fieri posse, tum quia nulla videtur in hoc reperiri contradictio, tum quia de facto verba prolata à sacerdote concurrunt instrumentaliter physice (vt supponimus ex tractatu de Sacramento) ad consecrationem hostiæ, seu ad productionem corporis Christi in hostiâ; quæ quidem productio (vt docet Conc. Tridentinum) fit per conuersionem totius substantiæ panis in substantiam corporis Christi, ad quam conuersionem non minor potentia requiritur quam ad creationem.

SECTIO III.

An aliqua creatura fuerint, vel esse potuerint ab eterno.

Q uod ad primam propositæ quæstionis partem, dicendum, fide catholica credendum esse, neque mundum neque vllam creaturam fuisse ab æterno, sed omnia, quæ sunt vel fuerunt durationis suæ initium habuisse.

Probat. 1. ex scriptura. Gen. 1. *In principio creauit Deus caelum, & terram;* quo loco per hanc vocem (*In principio*) S. Ambr. in Hexaëmer. lib. 1. cap. 3. & S. Aug. lib. 11. de Ciuit. cap. 6. & alij communiter intelligunt initium temporis. Prou. 8. *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret;* S. Ioan. 17. *Clarifica me, tu Pater, apud te ipsum, claritate, quam habui prius, quam mundus esset, apud te.*

Probat. 2. autoritate Conc. Later. sub Innocentio III. cap. 1. vbi expressè definitur, quod *Deus ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam, spirituales & corporales: angelicam scilicet & mundanam.*

Porro quamuis hæc veritas certissima sit, nec de illa dubitare vlli catholico liceat; est tamen id verum (quod rectè docuit S. Thomas quæst. 46. art. 2.) nullâ ratione naturali

naturali probari posse demonstratiuè, mundum hunc aliquod in tempore habuisse initium, nosque id non nisi ex diuina reuelatione cognoscere certo posse.

Iam quod spectat ad secundam quaestionis propositam partem; an scilicet mundus aut aliqua creatura ab aeterno produci potuerit; varia sunt super hacre Theologorum sententiae: quidam enim absolute id negant; alij è contra omnino affirmant; alij autem medià vià incedentes, existimant eas res, quae habent esse permanens & fixum, potuisse ab aeterno produci; quae verò successiuum & fluens, non potuisse: alij denique omnium probabilissimè opinantur (quod & S. Doctor innuere videtur supra in resp. ad 8.) nullam implicare contradictionem; ac proinde potuisse ab aeterno mundum produci quoad eas res, cum quarum aeterna duratione non sit coniunctum infinitum actu; quoad alias verò, non potuisse; eo quod infinitum actu in creatis rebus esse non possit, secumque inuoluet contradictionem.

CAPVT II.

De creatione Angelorum eorumq; natura.

Angelos, hoc est substantias quasdam spirituales existere, nō modò fides catholica docet, scripturae q; sacrae innumeris propè in locis testantur (vt ex infra dicendis patebit) sed etiã ipsa ratio naturalis suggerit; siquidem multi ex Philosophis ethnicis, licet nullà fidei luce illustrati, solo tamen rationis ductu id agnouerunt; vnde Tertul. in apolog. cap. 22. & S. Cyprianus Lib. de Idolorum vanitate Socratem & Platonem ita existimasse afferunt, quod & S. Augustinus Lib. 2. de Ciuit. cap. 14. de Labeone & alijs ethnicis testatur. Certè Aristot. Lib. 8. Physicorum & 12. Metaphysicorum id ipsum argumentando colligit, praesertim ex orbium coelestium

H

lestium

lestium motu & agitatione, quorum conuersionibus ad perpetuitatem concitandis & gubernandis necessarium existimauit, aliquas præesse substantias spirituales ab omni corporum concrectione abstractas & separatas.

Vnde mirum est Sadducæos (vt Actorum 23. refertur) in illam hæresim vel potius cæcitatē incidisse, vt neque Angelum neque spiritum esse crederent, præsertim cum aliunde quinque libros Moysis tanquam canonicos reciperent, in quibus tamen tam crebra & manifesta sit Angelorum mentio.

Cæterum nomen Angeli, quod à Græco verbo ἀγγέλλειν (id est nunciare) deriuatur, ex communi vsu tum scripturæ tum Ecclesiæ significat, creaturas illas spirituales; quæ idcirco tali nomine nuncupantur, quòd sæpius à Deo mitti dicantur ad mandata diuina hominibus significanda: quo etiam sensu per quamdam similitudinem sacerdotes in aliquibus scripturæ locis Angeli appellantur, eo quòd illorum officium præsertim sit Dei voluntatem hominibus nunciare & declarare.

SECTIO I.

Quandonam Angeli creati sint.

Supponimus 1. tanquam fide catholica certissimum, Angelos à Deo creatos esse. Id patet ex scriptura. Pl.

148. Vbi postquam Dauid Angelos aliasque creaturas ad laudandum Deum inuitauit, de illis omnibus pariter subiungit: *Quia ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt;* quo Psalmistæ testimonio hanc veritatem probat S. Aug. Lib. 11. de Ciuit. cap. 9. & ad Coloss. 1. *In ipso condita sunt vniuersa in celis, & in terra, visibilia & inuisibilia, siue Throni, siue Dominationes, siue Principatus, siue potestates: omnia per ipsum, & in ipso creata sunt.*

Supponimus 2. eadem fide certum esse Angelos non fuisse creatos ab æterno; cum nulla omnino creatura fuerit ab æterno, vt supra probatum est, & probari insuper

potest ex eo, quod sancti Patres disputantes contra Arianos communiter inferebant, Filium Dei esse verum Deum, quia scripturae manifeste dicunt illum esse ab aeterno, supponentes proinde tanquam certum & indubitatum, solum Deum esse ab aeterno.

His praesuppositis, quaeritur, quandoam Angeli creati sint? Resp. tres esse diuersas super hac re sanctorum Patrum sententias. Quidam enim ex illis existimauerunt Angelos ante mundum corporeum fuisse creatos, vt S. Basil. hom. 1. & 2. in Hexaem. Hier. in c. 1. ad Titum, & alij quos refert Sixt. Senens. Lib. 5. biblioth. annot. 5. Quidam vero opinati sunt, illos fuisse creatos post mundum corporeum, sicut anima primi hominis creata fuit post eius corpus; ita Gennadius & Achatius, vt refert Lipomanus in catena sua in Genes. Alij denique asseruerunt creatos illos fuisse simul cum mundo corporeo, vt S. Epiphanius har. 65. sanct. Aug. Lib. 11. de Ciuit. cap. 9. sanct. Greg. Lib. 32. mor. cap. 10. & communiter omnes Doctores cum Magistro sententiarum in 2. dist. 2. & nominatim sanct. Thomas 1. p. q. 61. a. 3. cum quibus proinde

Dicendum est Angelos simul cum hoc mundo corporeo & sensibili fuisse creatos.

Probatur 1. ex scriptura Gen. 1. *In principio creauit Deus caelum, & terram, &c. Dixitque Deus: Fiat lux; vbi caeli ac lucis nomine plerique Patres Angelos intelligunt, vt sanct. Aug. supra, sanct. Greg. Lib. 27. mor. cap. 25. Exod. 20. vbi dicitur: Sex diebus fecit Dominus caelum & terram, & mare, & omnia, quae in eis sunt; Angeli autem in caelis sunt, proindeque inter omnia illa, quae sex diebus facta esse dicuntur, sunt numerandi.*

Probatur 2. ex Conc. Lateran. sub Innocentio III. cap. 7. vbi dicitur, quod *Deus simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spiritalem, & corporalem; angelicam scilicet & mundanam.*

Quaeres, an haec sententia asserens Angelos simul cum mundo corporeo fuisse creatos; sit de fide? quidam Doctores ita esse existimant, vt Greg. Ariminensis in 2. sent.

dist. 2. & Ferrariensis Lib. 2. contra gentes cap. 83. Melius tamen alij negant cum S. Thoma supra art. 2. & in opposit. in quo Lateranensis Conc. decretum supra relatum exponit, dicitque decretum hoc à Conc. Lateran. editum fuisse contra Originis errorem, qui spirituales creaturas solas ac per se ab initio conditas assererat, corporeas verò ex accidenti, ut in ijs velut in quodam carcere spirituum quorundam delicta plesterentur; contra quem errorem Conc. definiuit utramque simul, hoc est pari consilio, conditam fuisse creaturam spiritalem & corporalem, idque ab initio temporis, hoc est non ab omni aternitate.

SECTIO II.

Ubinam creati sint Angeli.

Cum super hac questione nihil aperte dicat scriptura, nec Ecclesia quidquam definiat; ideo varia sunt Theologorum sententia: quidam enim Angelos in hoc aere creatos fuisse existimant; alij in inferioribus caelis; omnium probabilissimè S. Thomas supra art. 4. existimat in caelo empyreo fuisse creatos, id quod etiam docuit Strabo in cap. 1. Gen. Beda hom. 2. Hexaëmer. & ferè omnes reliqui scriptores post Bedam. Probatur 1. ex eo, quod II. 14. dicitur *Cecidisse de caelo Luciferum, & Apoc. 12. factum esse praelium magnum in caelo: Michael, & Angeli eius praeliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & Angeli eius, & non valuerunt, neque locus inuentus est eorum amplius in caelo.* Probatur 2. ex eo, quod (ut dicit S. Thomas supra) Angeli creati sunt, ut praesideant creaturæ corporeæ, unde conueniens fuit, ut in supremo loco corporali producerentur, cuiusmodi est illud caelum empyreum.

Quares, an de fide sit, caelum illud, quod communiter vocatur empyreum, existere? Resp. quod, quamuis super hac re nihil expresse ab Ecclesia definitum sit, qui tamen plurimi ex SS. Patribus tale caelum existere docuerunt,

auerunt, vt S. Basil. hom. 2. in Hexaëmer. S. Ioan. Damasc. Lib. 2. de fide cap. 6. S. Ambr. Lib. 2. Hexaëmer. cap. 3. Beda supra, S. Thom. 1. p. q. 66. a. 3. & communiter omnes hodie Doctores docent, ideo valde temerarium videretur, illius cœli empyrei existentiam negare.

SECTIO III.

An Angeli sint omnino incorporei.

Sensus quæstionis est, an Angeli sint substantiæ pure simpliciter spirituales? an vero in sua entitate aliquid incorporeum & materiale habeant?

S. Aug. Lib. 8. de Ciuit. cap. 14. & 15. refert Platonicos existimasse, Angelos corpora valde subtilia naturaliter sibi vnita habere; ita etiam sensit Origenes Lib. 2. Periarchon 2. Tertul. Lib. de carne Christi, & aliqui alij veteres, qui quidem Angelis corpora non eiusdem rationis tribuunt; nam alijs cœlestia, alijs ignea, alijs aerea inesse censebant.

Vera nihilominus sententia, quæ, vt certa tenenda est, asserit, Angelos esse omnino corporis expertes, atque ad eò esse creaturas pure & simpliciter spirituales ac intellectuales. Ita S. Thomas quæst. 50. art. 1.

Probatur 1. ex ijs scripturæ locis, in quibus Angeli vocantur spiritus; ad Hebr. 1. Omnes sunt administratores spiritus; Apoc. 1. fit mentio septem spirituum, qui in conspectu throni Dei sunt; & in Euangelij communitè demones vocantur immundi spiritus: nomen autem spiritus in scripturis, cum substantia intelligenti tribuitur, non nisi rem incorpoream significare solet, quo sensu S. Ioan. cap. 4. dicitur: Spiritus est Deus.

Probatur 2. ex verbis Conc. Lateran. supra citatis, quibus Angeli significantur nomine creaturæ spiritualis, prout opponitur corporali.

Probatur 3. ex SS. Patribus. S. Ignatius in epist. ad Trial. Angelos vocat incorporeas naturas; S. Greg. Nyss.

Nyssen Lib. 12. contra Eunomium, *incorporeas creaturas*;
 2. Greg. Naz. orat. 24. *intelligibiles & incorporeas substantias*;
 5. Dionys. de diuin. nom. cap. 4. *incorporales, intelligibiles, spiritualesque substantias, omni materia carentes*; S. Ioan. Damasc. Lib. 2. de fide c. 3. *substantias intelligentes, materiaeque corporum expertes.*

Probat 4. hâc ratione, quâ utitur S. Thomas supra; quia scilicet vniuersi perfectio requirit, vt in omni genere, in quo est aliquid imperfectum, sit etiâ aliquid perfectum; ergo in genere rerum purè spiritualium, cum animâ nostrâ sint aliquo modo imperfecta, vtpote substantia incompleta, quæ corporibus vniri naturaliter exigant, conuenit esse alias substantias completas purè spirituales, & à corporibus omnino independentes.

Obijcies in septima synodo gener. actione 5. recitari & approbari librum Ioannis Episcopi Theſſalonicensis, in quo dicitur Angelos esse tenui & aëreo corpore præditos. Resp. hoc Conc. congregatum fuisse contra Iconoclastas, in eoque quæsitum fuisse non de natura Angelorum, an corporei essent vel purè spirituales, sed an imagines sanctorum & Angelorum rectè in Ecclesia pingi possent; vnde ibi approbatum est à Patribus Conc. non quòd scripserat ille Ioannes de corporibus Angelorum, sed quòd ex eius verbis intrulerat Tarasius Patriarcha, scilicet Angelos specie corporali pingi posse, cum in tali specie aliquando apparuissent.

Porrò quamuis (vt docet S. Thom. quæst. 16. de malo a. 1.) hæc sententia, quæ affirmat Angelos esse substantias purè spirituales, talis non sit, vt opposita censeri debeat hæretica; etenim Lateran. Conc. supra citatum hanc quæstionem ex instituto non definiuit (vt obseruat S. Doctor) sed hoc vnum intendit, vt vtriusque naturæ eandem ratione conditorem Deum contra Origenistas & Manichæos assereret; est tamen adeò certa, vt contrarium asserere sit valdè reuerarij, vtpote communi omnium Doctorum sensui repugnans.

Quæres, quid de apparitionibus Angelorum in forma corpora-

corporea existimandum sit? Aliqui dixerunt (vt refert S. Thom. q. 51. a. 2.) omnes illas Angelorum apparitiones, quæ in scriptura memorantur, contigisse tantum secundum imaginationem, nec Angelos vnquam corpora vlla, in quibus apparerent, assumpfisse. Nihilominus pro certo tenendum est id, quod docet S. Aug. Lib. 15. de Ciuit. cap. 23. *Apparuisse hominibus Angelos in talibus corporibus, quæ non solum videri, verum etiam tangi possent; ibidemque dicit, id in scripturis tam aperte asseri, torque experientijs esse confirmatum, vt hoc negare, impudentia esse videatur.*

Cum igitur hoc certum sit, dubium est, quâ ratione Angeli corpora illa assumant, in quibus se præbeant visibiles. Tertul. lib. de carne Christi sentire videtur ita corpus ab Angelo assumi, sicut assumptum fuit corpus humanum à verbo diuino: sed illius opinio communiter ab omnibus tanquam absurda reijcitur, sicut & alia, quæ est Aureoli asserentis Angelum vniri corpori sicut formam materiæ; impossibile est enim, vt id: quod est ex se substantia completa, alterius substantiæ compositionem per modum formæ ingrediatur.

Vera igitur sententia, quæ est communis Theologorum, asserit Angelum corpus assumere, ipsique vniri tanquam motorem mobili; quod quidem corpus non ex nihilo, vt falso dixit Tertul. supra, sed ex aère circumstante format, illum ita condensando & temperando, quantum necesse est ad suscipiendos varios colores & figuras, sicut patet in nubibus, ita vt aptus sit ad corporis assumendi formationem.

Ex dictis colliges, Angelos, cum sint substantiæ purè spirituales, esse etiam naturâ suâ incorruptibiles & immortales: ita vt, quamuis possint à Deo annihilari, cum eorum existentia à Deo eam liberè conseruante pendeat, nullâ tamen vi vllius agentis creati possint destrui & annihilari; cum nullâ materiâ constent, quæ est principium corruptionis, nihilque in se habeant, aut extra se recipere possint, quod eorum substantiam purè spiritalem corrumpere aut destruere possit. Huic veritati, quæ in

sexta Synodo gener. actione 11. in Epist. Sophronij approbata est, subscribunt communiter SS. Patres; S. Dionys. 4. de divin. nom. S. Aug. Lib. 12. de Civ. t. cap. 15. S. Damasc. Lib. 2. de fide cap. 3. Et certè si Conc. Lateran. sub Leon. 10. Sess. 8. definiuit animam rationalem, quia pure spiritualis est, esse immortalem & incorruptibilem; a fortiori idem de Angelis sentiendum est, cum sint natura & conditionis longè perfectioris, quam sit ipsa anima rationalis.

SECTIO IV.

Quid de loco, & motu Angelorum sentiendum sit.

Dicendum 1. certum esse, Angelos verè esse in loco quocunque modo in illo sint; & ita esse in vno loco, vt simul alibi & multò minùs vbique esse dici non possint. Ita S. Thomas q. 52. & manifestè constat ex varijs scripturæ locis, in quibus Angeli dicuntur esse aut non esse alicubi: S. Matth. 18. *Angeli eorum in caelis semper vident faciem Patris mei*: Apoc. 12. de Angelis malis dicitur, quòd *locus eorum non est amplius inuentus in caelo*.

Est autem obseruandum cum S. Doctore q. 52. a. 1. Angelos non esse in loco ad instar corporum, quorum partes partibus loci correspondent, quod Theologi vocant esse in loco circumscriptiue; sed alio modo, qui substantiarum spiritualium proprius est, quem vocant esse in loco definitiue, hoc est ita esse in certo spatio loci alicuius, vt simul extra illud naturaliter esse non possit; quod rectè explicat S. Damasc. Lib. 2. de fide orthodoxa cap. 3. his verbis: *Cum autem intelligentia sint, etiam intelligibilibus in locis sunt, non corporum more circumscripti. Non enim vt corpora secundum naturam figurantur; neque triplici dimensione constant: sed eo ipso sunt in loco, quod intelligibiliter presentes sint, & agant, ubicunque esse iussi sunt, nec possint eodem momento simul hic esse, & illic, & agere.*

Quòd

Quod si quæras, quam sit formalis ratio, per quam Angelus in loco aliquo esse dicatur? Variæ sunt super hac re Theologorum sententiæ: quidam enim existimant angelum esse in loco formaliter per suam substantiam; alij per operationem aliquam siue transeuntem siue immanentem; alij per suæ virtutis applicationem; alij per modum aliquem realem ipsis intrinsicum; alij denique omnibus his modis simul iunctis. Nos in re incerta & obscura, quæ magis ad Philosophiam quam ad Theologiam pertinere videtur, liberum unicuique relinquimus illud, quod magis arridebit amplecti.

Dicendum 2. certum esse angelos moveri localiter. Ita S. Thom. q. 53. a. 1. & constat ex innumeris scripturæ locis, quæ hic recensere superfluum est, in quibus angeli siue boni, siue mali dicuntur ire, venire, ingredi, exire, discedere, ascendere, descendere, &c. Et S. Ambr. Lib. 1. cap. 10. de Spiritu Sancto. dicit, Spiritum Sanctum non moveri, quia est infinitus, & ubique existit; at verò alios spiritus moveri à loco in locum, quia sunt finiti & creati.

Cum autem dicitur, angelum posse moveri; illud intelligendum est (ut docet S. Thom. art. 2.) tam de motu continuo (quo scilicet locus aliquis deseritur, & alius acquiritur successivè & per partes, quomodo moverunt se angeli illi, qui in corporibus assumptis simul cum hominibus, quibus apparebant, ambulasse in scripturis referuntur) quam de motu discreto, quo scilicet de loco in locum movere se potest non transeundo per medium: quamvis enim corpus eo modo moveri non possit, quia commensuratur & continetur sub loco, unde (ut ait S. Doctor) oportet, quod sequatur leges loci in suo motu; cum tamen angeli substantia non sit subdita loco ut contenta, sed super eò sit ut continens; inde fit, ut in potestate eius sit se loco applicare, prout vult, vel per medium vel sine medio.

Quæres, an angelus possit movere localiter res alias à se? Resp. posse. Et quidem quod possit movere res corpora-

porales, constat ex pluribus scripturæ locis: Exod. 14. dicitur angelum, qui in columna nubis per mare rubrum Israëlitas educebat, tonitrua & fulmina in Pharaonis exercitum eiacularé, & rotas curruum subuertisse: Dan. 14. dicitur angelum transtulisse Prophetam Habacucè Indea in Babylonem, & Act. 8. angelum transtulisse S. Philippum è Gaza in Azotum. Ratio etiam id euincit, quia omnis creatura cognitione intellectuali vel sensibili prædita, quæ seipsam loco mouere potest, potest etiam alia suæ potentie motrici inferiora mouere, vt patet inductione; ergo à pari, angelus, cum se mouere possint, poterunt etiam corpora potentia suâ inferiora mouere.

Quod autem spectat ad alias substantias spirituales, dicendum est similiter illas facultati motrici angelorum subesse, si eorum naturali perfectioni subsint; hoc est vnum angelum posse alium sibi inferiorem mouere, sicut & animam à corpore separatam. Et quidem de anima separata constat ex cap. 16. S. Luc. vbi dicitur animam Lazari in sinum Abraham esse delatam: de angelo verò patet ex eo, quòd dicitur Iob. cap. 8. Raphaëlem angelum apprehendisse dæmonium, illudque alligasse in deserto superioris Ægypti.

SECTIO V.

Quomodo Angeli cognoscant se vel alias res.

Cum angeli sint creaturæ purè spirituales & intellectuales, certum est illos esse etiam maximè capaces intellectiōis & cognitionis; sed difficultas est, qualis sit illorum cognitio, & ad quæ obiecta se extendat. Pro cuius resolutione.

Dicendum 1. angelos præditos esse facultate intellectuana ab eorum substantia realiter distincta. Ita S. Thom. quæst. 54. Et probatur 1. ex S. Dionysio Lib. de cœlesti Hierarchia cap. 11. vbi tria in angelis distinguit scilicet *substantiam, virtutem, & operationem*; quod & S. Anselmus dicit.

docet Lib. de Conceptu Virginis. Probatum 2. ex eo, quod principia, quæ ad diuersos actus proprios per se ordinantur, recipi inter se distinguuntur: sed essentia & potentia alicuius creaturæ ad diuersos actus per se ordinantur, nempe essentia ad existentiam, potentia verò ad operationem, qui sunt planè diuersi actus: vnde sequitur, in angelis potentiam cognoscitiuam esse ab eorum essentia seu substantia realiter distinctam.

Dicendum 2. angelum se ipsum cognoscere per suammet ipsius substantiam, non verò per ullam aliam speciem intelligibilem. Ita S. Thom. quæst. 56. art. 1. Probatum ex S. August. Lib. 9. de Trinit. cap. 9. vbi dicit *in nem, dum seipsum intelligit, ipsam solam esse parentem notitiæ suæ.* Probatum 2. ex eo, quod substantia angelus sit eius intellectui maximè proportionata & intimè vnita, vnde frustra in tali cognitione adhiberetur species, quæ ideo tantum in intellectu requiritur, quia obiectum, quod intelligitur, vel distans est, vel facultati intellectiue minimè proportionatum, vt sic illam eius distantiam aut disproportionem suppleat.

Dicendum 3. angelos ad res alias à se naturaliter intelligendas aliquibus speciebus impressis indigere. Probatum 1. ex S. Dion. c. 4. & 7. de diu. nom. vbi ait angelos plenos esse formis & rationibus omnium rerum: & ex S. Aug. Lib. 2. de Gen. ad litteram. cap. 8. vbi dicit res omnes corporeas prius creatas fuisse in cognitione angelorum quàm in se ipsis; hæc autem productio rerum in mente angelica aliter intelligi non potest, quàm secundum esse obiectiuum per quasdam similitudines & species ipsis angelis ab initio inditas & concreatas; vnde & ipse dicit res illas productas fuisse in intellectu angelico secundum creatam in illis sapientiam.

Probatum 2. hæc ratione, quia necesse est obiectum cognoscibile ita esse vnitum & coniunctum potentie cognoscitiue, vt illam determine ad sui cognitionem: atqui res omnes, quas cognoscit angelus, non sunt ita coniunctæ & vnitæ cum eius intellectu, vt patet ex eo quod

res cognouit, antequam existerent, sicut ex S. Aug. supra diximus: ergo necesse est, ut per aliquam sui similitudinem intellectui angelico uniantur; illa autem similitudo non est ipsa angeli substantia; neque enim tam perfecta est, ut possit rerum omnium rationes exprimere, quod soli essentia diuina competit: necesse est igitur, ut illa similitudo in intellectu angelico sit species aliqua intelligibilis.

Dicendum 4. species illas per quas Angeli cognoscunt, non esse ab obiectis acceptas, sed ipsis a primo instanti sua creationis fuisse a Deo infusas & inditas. Ita S. Thom. quaest. 55. art. 2.

Probat 1. ex cap. 28. Ezech. ubi primus Angelus dicitur fuisse plenus sapientia & perfectus ab illo die in quo conditus est (ea enim, qua dicuntur in illo capite, intelligenda esse potius de Lucifero quam de rege Tyri censent. S. Aug. Lib. 11. de Gen. ad Litt. cap. 24. S. Greg. Lib. 32. mor. cap. 24. & 25. S. Amb. Lib. 1. de Paradiso c. 2. S. Epiph. haer. 64. & plures alij ex SS. Patribus) ille autem Angelus non fuisset plenus sapientia & perfectus primo die, quo creatus est, si species intelligibiles rerum omnium, quarum cognitio illi competeat, a Deo non accepisset; sed paulatim ac diuerso tempore eas acquireret, & a rebus ipsis haurire opus habuisset.

Probat 2. ex loco supra citato S. Augustini scilicet 2. de Gen. ad Litt. cap. 8. & 30. ubi ex ijs, qua supra retulimus, sequitur secundum mentem illius sancti Patris Angelos cognouisse res, antequam existerent, ac proinde illarum species non ab ipsis rebus, sed a Deo in instanti sua creationis accepisse.

Probat 3. hac ratione: si Angeli paulatim & successiue species acquirerent, easque peterent ab obiectis, oportet id fieri alterutro ex his duobus modis; scilicet vel quod ipsi Angeli eas producerent ad praesentiam obiectorum, vel quod obiecta ipsa eas producerent & transmitterent ad potentiam Angelorum intellectuam, at neutrum dici potest: non primum, quia antequam Angeli species illas in intellectu habeant, nullo modo res ex-

scinas

ternas cognoscunt, nec proinde possunt earum similitudines in se producere; nec sufficit externa earum rerum presentia; quia hæc quoque presentia ab ipsis cognosci non potest nisi suppositis speciebus, quæ determinant eorum intellectum ad cognoscendum, non enim hic par est ratio intellectus angelici ac humani; si quidem homo, cum sit corporeus, facile moueri & affici potest ab obiectis corporeis presentibus, quæ cum species suas diffundant per medium usque ad sensus externos, mediantibus illis sensibus externis nec non internis mouent intellectum humanum, ut à phantasmatibus corporeis abstrahat species intellectuales; in Angelis autem cum sint omnino incorporei, nihil tale fieri potest.

Neque etiam secundum dici potest, quia obiecta illa externa sunt ut plurimum materialia & corporea, quæ non nisi species materiales & sensibiles producere possunt, quæ proinde ad usum intellectus angelici inepta sunt, illique inharere nullatenus valent. ergo cum angeli species illas neque producere, neque ab obiectis accipere possint, sequitur, ut illas à Deo in instanti suæ creationis acceperint.

Porro ad plenioram angelicæ cognitionis intelligentiam tres hinc quæstionculæ breuiter explicandæ supersunt. Prima est, an omnes Angeli per species æque perfectas intelligant. Resp. Angelos, quo sunt in natura perfectiores, eò etiam perfectiores ac proinde vniuersaliores à Deo species accepisse. Ita S. Thom. sup. art. 3. quod probatur tum ex S. Dionys. Lib. de eœlesti hier. c. 12. vbi ait superiores Angelos habere scientiam magis vniuersalem; & Lib. de diuinis nom. cap. 13. vbi dicit omnia magis vnita & collecta esse in superioribus Angelis, prout magis ad Deum accedunt; tum etiam ex eo, quod Angeli, quo perfectiores sunt in natura intellectuali, eò sunt similiores Deo in intelligendo; sed Deus in intelligendo maxime excellit in eo quod per vnicam & simplicissimam essentiam suam res, omnes intelligit; vnde sequitur, quò Angeli perfectiores sunt, illos per species eò simpliciores & vniuersaliores adeoque perfectiores intelligere. H 7 Se-

Secunda est, an angelus semper actu cognoscat ea, quæ cognoscit. Resp. duas esse cognitiones, respectu quarum intellectus angelicus est semper in actu secundo. Vna est cognitio supernaturalis beatifica; nam angeli beati semper sunt actualiter beati, ac proinde semper est in illis actualiter beatitudo, quæ in actuali intuitiua cognitione diuina essentia consistit. Altera est cognitio naturalis, quæ angelus seipsum cognoscit: sicut enim corpora uiuentia semper sunt in actu secundo, respectu cuiusdam operationis vitalis, puta respectu nutritionis; ita consentaneum est existimare substantias purè spirituales, quales sunt angeli, semper actu habere aliquam operationem vitalem naturaliter; nulla autem videtur esse ipsis magis naturalis quam sui ipsius cognitio.

Quod autem spectat ad aliarum rerum cognitiones, recte docet S. Thom. quæst. 58. art. 1. intellectum angelicum non semper in actu secundo esse, cum nulla ratio id euincat; & præterea cum species intelligibiles rerum aliarum in ipsis sint per modum habituum, credibile est eos posse illis uti aut non uti, prout ipsis libitum fuerit.

Tertia est, an angeli aliquo discursu utantur. Resp. cum S. Doctore, angelos nullo uti discursu in sua cognitione, sed simplici intuitu & apprehensione ea omnia cognoscere, ad quæ vis eorum cognoscitiua pertingere potest; sicque eodem simplici actu conclusiones in principijs, & effectus in causis inspicere: cuius rei ratio est, quia ex imperfectione intellectus humani prouenit, quod discursus ipsi necessarius sit, ut in alicuius veritatis notitiam deueniat: cum autem intellectus angelicus humano longè præstet ac superemineat, utpote multo perfectiori lumine naturali præditus; hinc fit, ut ipsi modus intelligendi nobilior debeat; est autem eò nobilior quò simplicior, quia sic propius ad diuinum intelligendi modum accedit; unde sequitur, conueniens esse, ut angeli vno simplici intuitu, non verò per discursum, id est successiuè, & quasi per partes ea omnia cognoscant, quæ intra limites potentia eorum cognoscitiua continentur.

SE-

SECTIO VI.

Quasnam res Angeli cognoscant.

Quatuor hic certa sunt. Primum est angelum naturaliter cognoscere se ipsum, idque per suammet substantiam intellectui suo ad instar speciei impressam unitam, ut ex supra dictis patet.

Secundo certum est Angelum beatum clarè & intuitivè cognoscere Deum per lumen gloriae, & tecluso statu beatitudinis eundem naturaliter cognoscere posse, non quidem clarè & intuitivè, sed eo modo, quo naturaliter causa in effectu, & prototypon in imagine cognoscitur; angelus enim eo ipso, quo perfectè substantiam suam agnoscit, eam ut effectum & ut imaginem Dei cognoscit, proindeque per illam sic cognitam Deum ipsum cognoscere potest.

Certum est 3. angelos se inuicem naturaliter cognoscere per species proprias sibi à Deo inditas: hoc enim ex plurimis scripturae locis constat; in quibus multa passim de angelis siue bonis siue malis dicuntur, unde mutua illorum cognitio necessariò inferitur, ut Isa. 6. *Seraphim clamabant alter ad alterum*: & Dan. 10. angelus custos Iudaeorum dicit, angelum custodem Persarum viginti & vno diebus sibi restitisse, Michaelenque Archangelum sibi in adiutorium venisse. Deinde nisi angeli mutuò se cognoscerent, nulla inter eos societas, nullus ordo stare posset.

Certum est 4. angelos res corporeas cognoscere non tantum in vniuersali sed etiam in particulari. Hoc similiter patet ex varijs scripturae locis; nisi enim angeli vnumquemque hominum in particulari cognoscerent, neque boni illum custodire, neque mali per tentationes illum impugnare possent; quod vtrumque tamen fieri ex fide certum est.

Cùm hæc certa sint, tria sunt, de quibus est aliqua difficultas. Primum, an cognoscant res futuras. Secundum,

an occultas cordis cogitationes. Tertium, an etiam res supernaturales.

Quod ad primum spectat S. Thom. quæst. 57. art. 3. vritur distinctione: vel enim quæstio est de futuris, quæ necessario ex causis suis consequuntur, vt v. g. quod eclipsis solis tali die & horâ futura sit; & manifestam est, eiusmodi futura naturaliter cognosci ab Angelis, cum etiam ab ipsis hominibus cognosci possint: vel de futuris contingentibus, quæ à libero Dei vel hominis arbitrio pendent; & de illis dicendum est, non posse naturaliter ab Angelis certo cognosci; atque hæc doctrina ex fide certa est, cum scriptura sacra manifestè dicat, eiusmodi futurorum cognitionem solius Dei propriam esse, II. 41. *Annunciate, quæ ventura sunt in futurum; & sciemus; quia Dixisti vos:* Et S. Pet. epist. 2. cap. 1. *Non voluntate humana alata est aliquando prophetia: sed Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.*

Id etiam constat ex SS. Patribus S. Chryf. hom. 18. in S. Ioan. *Certa, inquit, prædictio futurorum immortalis dominat Dei opus est:* Tert. in apolog. cap. 20. *dicit idoneum diuinitatis testimonium esse veritatem diuinationis:* & passim SS. Patres ex eo probant, fidei nostræ mysteria vera esse & à Deo testata, quia fuerunt autè prædicta: ita Iustin. in apolog. 2. ad Antonia. S. Aug. Lib. de catechizandis rudibus cap. 26. & plures alij.

Obijcies, dæmones aliquando futura contingentia prædixisse. Resp. in eis etiam sapissime hallucinatos, ac mentitos fuisse, sæpe etiam obicere ac ambigüe locuros, vt fraudem & ignorantiam occultarent. Quod si aliquando ea, quæ ab ipsis sunt prædicta, euenerunt, hoc non ideo factum est, quod illa certo scirent, sed quia per aliquas coniecturas id cognoscerent, quod & homines aliquando faciunt, longe tamen perfectius dæmones; idque tum propter dæmonum usum, & continuam rerum experientiam, tum propter acrimoniam & perspicacitatem ingenij, quæ circumstantias omnes ad cuiuslibet statum pertinentes, naturales item dispositiones vnius-

cuiusq;

cuiusque (vt quo quisque ingenio, quibus moribus præditus sit, quæ indoles eius, & propensio naturalis) perfectissime cognoscant. Adde, quòd aliquando ea prædicunt, quæ ipsi à Deo certas ob causas interdum reuelantur, vel quæ ipsi Deo permittente facturi sunt; sic potuit Satan futuram calamitatem B. Iob prænunciare statim, atque ipsi facultas eam infligendi à Deo concessa est; quo prædictionis genere sæpenumero gētilis delusi sunt.

Quæres, cur Angeli potius præterita cognoscant quàm futura, cum illa non magis quàm ista existant, ac proinde species ipsis indita non magis videantur posse illa repræsentare quàm ista. Resp. speciem intelligibilem Angeli modificari, & quasi determinari per actualementiam rei præsentis, vt possit deinceps illam etiam præteritam repræsentare: quod si hæc responsio non satisfacit, nihil dicendum superest, nisi voluisse Deum species illas, quas Angelis impressit, eius esse conditionis, vt nõ possent res futuras merè contingentes, quãdiu futurae sunt, repræsentare, sed tantum præsentis vel præteritas.

Quod ad secundum spectat, dicendum est Angelos naturaliter non posse certo cognoscere cogitationes illas, quæ liberè à nobis in mente concipiuntur, nec etiam actus internos liberè à voluntate elicitos: ita S. Th. q. 57. a. 4.

Probatur 1. ex scriptura, quæ hanc cognitionem soli Deo tribuit: 2. Paral. c. 6. *Tu solus nosti corda filiorum hominum*: Ierem. 17. *Prauum est cor omnium, & inscrutabile: quis cognoscat illud? Ego Dominus*: Hebr. 4. *Discretor cogitationum & intentionum cordis*.

Probatur 2. ex SS. Patribus, qui id vnanimiter docent. S. Hilar. in Pl. 139. *Cogitationes cordis nosse non nostrum est, sed eius, de quo dictum est; scrutans corda & renes Deus*: S. Chryl. hom. 24. in S. Ioan. *Quæ in corde hominum insunt nosse, solius est Dei, qui sigillatim corda finxit*: S. Cyr. Alexand. Lib. 2. in S. Ioan. loquens de Nathanaële, qui Christum Dei Filium confessus est, *Nouerat, inquit, solum Deum scrutatorem esse cordium, nec ulli alteri mentem hominis patere*: S. Augustinus serm. 234. de tempore, lo-

quens

quens de Iob Patriarcha, *Colchat*, inquit, *Deum, faciebat* *elem. synas, & quo corde faciebat, nemo sciebat, nec ipse diabolus sed solus Deus.* S. Hier. in Pl. 16. v. 10. *Diabolus, inquit, nescit, quid intrinsecus in anima cogitet homo, nisi per exteriores motus intelligat.*

Probatur 3. ratione, quam ducit S. Doctor ex præstantia, & nobilitate mentis humanæ, quæ soli Deo subjacet tanquam primæ causæ efficienti, & ultimæ finali; unde consentaneum est, ut cogitationes, & affectiones, quæ ex libero ipsius arbitrio pendent, non nisi Deo soli pateant, alijs autem creaturis eatenus solum, quatenus ipsa mens humana eas ab illis cognosci velit; ita ut hic voluntatis consensus sit veluti conditio quædam, sine qua non possit cogitatio, vel affectio interna mentis intellectui Angelico representari.

Neque dicas, Angelum naturaliter harum cogitationum, & affectionum species habere sibi inditas, ergo dum existunt posse naturaliter illas cognoscere: in primis enim probabile est (quod aliqui Theologi asserunt) non habere Angelos cogitationum illarum, & affectionum species sibi ab initio creationis inditas, sed illas à Deo accipere tunc, quando cogitationes illæ vel affectiones ad eos diriguntur. Deinde quamvis concederetur eiusmodi species Angelis esse inditas & concreatas, dicendum nihilominus esset, eos illis uti non posse ad tales cogitationes aut affectiones cognoscendas, nisi accedat voluntas, & consensus hominis, cuius illæ sunt; Deus enim ob suam suam providentiæ dispositionem in gubernatione creaturarum rationabilium voluit illas suarum cogitationum & affectionum plenum & absolutum habere dominium, ita ut possent illas pro libito vel occultas tenere vel alijs detegere; proindeque species illarum Angelis inditas voluit esse tales, ut non possent Angelis representare eiusmodi actus internos liberos in vita rationali creaturæ cuius sunt, sed tantum cum ad eos ab ipsa dirigerentur.

Obijcies, varijs experiencijs compertum esse, dæmones

nes
dæm
gita
tis e
quan
sed i
proc
vult
anim
in pl
bus
rum
onur
form
dem
mur
rum
tota
inte
tam
volu
qual
lam
linq
dene
col.
Q
rent
les i
runt
quan
gred
Tho
secre
re, a
ex v
ana in

nes cognoscere cogitationes & affectiones internas; v. g. demones aliquando in corporibus obsessis aliorum cogitationes, & intentiones purè internas etiam ipsis inuitis enunciare. Resp. verum effectuales actus internos aliquando cognosci à demonibus, non quidem in seipsis, sed in aliquo suo effectu, quando scilicet aliquo signo producuntur; vel exterius ex motu corporis, mutatione vultus, & alijs similibus, per quæ etiam homines varios animi motus aliorum dignoscunt; vel interius ex ijs, quæ in phantasia & sensibus internis deprehendunt, in quibus ordinariè, ob arctissimam illorum sensuum internorum cum intellectu & voluntate connexionem, cogitationum & affectionum nostrarum imagines sensibiliter efficiuntur; & sic demonum cognitioni patent, non quidem vt voluntati & ratione subsunt, sed (vt ita loquamur) quasi materialiter, prout in illis motuum sensitivorum signis deprehenduntur. Vbi obiter notandum est, totam illam cognitionem, quæ ex illis signis sensibilibus internis vel externis à demonibus hauritur, non esse certam, sed tantum coniecturalem; cum semper arcanum voluntatis occultum ipsis sit, nec dignoscere queant, qualiter ipsa se habeat erga signa illa sensibilia, quæ nullam eius actibus inferunt necessitatem, liberamque relinquunt, vt ipsis consensum præbeat vel dissensum. Videndus S. Aug. Lib. de diuinat. demon. cap. 5. & Cassian. col. 7. cap. 15.

Quod ad tertium denique spectat; si Angeli considerentur secundum statum naturæ, seu secundum naturales ipsorum vires, quæ etiam in demonibus remanserunt, dicendum est, res in entitate supernaturales, seu quarum cognitio intellectus creati vim naturalem supergreditur, non posse ab ipsis naturaliter cognosci. Ita S. Thom. quaest. 54. a. 5. Vnde sequitur, demones cognoscere non potuisse mysteriū Incarnationis, nec certo scire, an Christus esset verè Deus. Hoc manifestè constat ex verbis Apost. 2. Cor. 2. *Loquimur, inquit, Dei Sapientiam in mysterio, &c. quam nemo principum huius sæculi cognovit.*

ait; ubi per principes huius seculi S. Anf. & S. Thom. in commentarijs super hunc locum daemones intelligunt; Si enim (vt ait S. Leo ser. II. de passione) crudelis & superbus inimicus consilium misericordiae Dei nosse potuisset, Iudeorum animos mansuetudine potius temperare, quam iniustus odium studisset accendere; ne omnium captiuorum amitteret seruitutem, dum nihil sibi debentis persequitur libertatem.

Obijcies S. Luc. cap. 4. dici, quod exhibant daemones à multis, clamantia & dicentia: quia tu es Filius Dei: & increpans non senebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum. Resp. 1. daemones istis verbis usos fuisse fictè & adulatoriè; vel, vt veritatem ex ipsius ore Christi eicerent; vel, vt illi aliquam elationis & superbiae occasionem darent. Ita S. Hieron. in cap. 8. S. Matth. & Hugo Cardin. in illum locum S. Lucæ. Resp. 2. si daemones aliquam huius mysterij cognitionem habuerunt, illam fuisse tantum coniecturalem, & abstractiuam, non verò euidenter, & intuitiuam, de qua solum hic quæstio est; ita enim docent S. Leo serm. 4. in quadrag. S. Hilar. canone 3. in S. Matth. S. Hier. in cap. 4. S. Matth. S. Aug. Lib. 9. de ciuit. cap. 21. & plures alij.

Quod si Angeli considerentur in statu gratiæ, dum erant in statu viæ; dicendum est aliqua mysteria sibi diuinitus reuelata cognouisse, puta mysterium sanctissimæ Trinitatis; non enim erant in eo statu nobis deteriores, nec ad minorem beatitudinem ordinabantur; quare nec minorẽ huius mysterij cognitionem quàm nos habere debuerunt. S. Thomas supra existimat etiam reuelatum ipsis tunc fuisse mysterium Incarnationis, quod etiam docet S. Aug. Lib. 5. de Gen. cap. 19. & similiter probabile est, plures alias veritates supernaturales in eo statu fuisse ipsis diuinitus reuelatas, prout ad illius perfectionem requiri poterat.

Quod si denique considerentur secundum statum gloriæ. Dicendum est omnia mysteria, quæ vel ad eorum maiorem foelicitatem, vel ad Ecclesiæ militantis animarumque ipsorum angelorum custodiæ creditarum directionem,

tionem, & salutem conferre possunt, ipsis vel in verbo diuino, vel extra illius visionem beatificam fuisse diuinitus reuelata, & patefacta; cum credibile non sit, in illo statu vllam ipsis earum rerum cognitionem denegari, quæ ad maius ipsorum, vel Ecclesiæ bonum necessaria sunt aut vtilis.

SECTIO VII.

Qualis sit Angelorum voluntas.

Certum est in Angelis esse voluntatem, eamque libero arbitrio præditam, quod ipsorum casus & ruina satis euidenter demonstrat; vnde S. Bas. Lib de Spiritu Sancto cap. 16. *In piorum, inquit, & aduersariorum spirituum defectio, id, quod dicimus, approbat, scilicet iuris sui ac libertatis esse inuisibiles virtutes.* Et hæc est etiam doctrina S. Thomæ quæst. 59. art. 3. cuius hæc est ratio: vbiunque reperitur iudicium indeterminatum seu indifferens ad hoc vel ad illud agendum, ibi reperitur voluntas seu liberum arbitrium; sicut è contra, vbiunque non reperitur tale iudicium indifferens, ibi nec liberum arbitrium reperitur, vt patet experientiâ: atqui in omnibus habentibus intellectum inest eiusmodi iudicium indeterminatum, eò quod per intellectum possunt percipere rationem ipsam vniuersalem boni, sub qua possunt hoc & illud cum quadam indifferentiâ sibi ad agendum proponere; hæc enim indifferentiâ iudicij, & rationis circa bonum est quasi radix libertatis: quare cum Angeli nobilissimo intellectu sint præditi, concludendum est, in ipsis esse liberum arbitrium, idque excellentius, quam in homine, sicut ipse intellectus angelicus humanum longè antecellit.

Porro non est necesse ad electionem liberam in Angelo, quod præcedat consilium seu inquisitio quadam mediocris, qualis requiritur in libera hominis electione; nõ enim cognoscunt inquirendo; cum hoc pertineat ad discursum

sum rationis, qui in angelis non reperitur, ut secti
5. ostendimus: sed electio in angelis fit per subitam ac-
ceptionem cognitæ veritatis sine vlla inquisitiua deli-
beratione.

Quares, an liberum illud arbitrium angeli sit natura-
liter inflexibile (vt quidam dicunt) in electione semel
facta? Resp. duas esse oppositas super hac quæstione Do-
ctorum sententias: quidam enim existimant arbitrium
angeli naturaliter flexibile, ac mobile esse perinde atque
arbitrium hominis. Ita S. Bonau. in 2. dist. 7. part. 1. a. 1.
q. 1. & plures alij; atque hæc esse videtur sententia S. Da-
masc. Lib. 2. de fide cap. 3. vbi dicit angelos esse naturas
ratione, intelligentiâ, & libertate præditas, ac proposito
& sententiâ mutabiles, idque ex se & sua sponte; & S.
Fulgentij Lib. de fide ad Petrum, vbi dicit angelos bonos
non habere naturâ suâ immutabilitatem ex bono in ma-
lum, sed ex sola gratia.

Alij è contrâ censent, angelos arbitrio ita inflexibili
præditos esse, vt nequeant id aduersari, quod semel li-
berè elegerunt, neque id eligere, quod semel repudiâ-
runt. Ita S. Thom. 1. p. q. 64. a. 2. Cuius ratio hæc est,
quòd angeli apprehensio ab apprehensione hominis
multum differat: angelus enim apprehendit immobili-
ter per intellectum, sicut & nos immobiliter apprehen-
dimus prima principia, quorum est intellectus; homo ve-
rò per rationem apprehendit mobiliter discurrendo de
vno ad alterum, potestque ad alterutrum oppositorum
probabiliter procedere: hinc fit, vt voluntas hominis
adhæreat alicui mobiliter, ita vt possit ab ipso discedere,
& contrario adhærere; at verò voluntas Angeli fixè &
immobiliter adhæreat: ex quo patet, liberum arbitrium
hominis flexibile esse ad opposita ante & post electi-
onem, liberum autem arbitrium angeli ad vtrumlibet
ante electionem secti posse, sed post electionem semel
factam esse inflexibile.

Liberum cuique est, quam voluerit sententiam ex his
duabus amplecti, cum vtraque sit probabilis; quamuis
propter

propter sancti Doctoris auctoritatem, & allatam rationem secunda videatur esse probabilior.

SECTIO VIII.

Quomodo Angeli inter se loquantur.

Certum est primò, angelos inter se loqui, & sibi invicem cogitationes & conceptus suos manifestare.

Hoc manifestè constat ex scripturis. *II. 6. Seraphim clamabant alter ad alterum, &c. Apoc. 7. Clamavit (vnius Angelus) voce magnâ quatuor Angelis.*

Certum est secundo, posse quidem angelos loqui siue nobiscum, siue inter se vocibus corporeis, quæ sint similes nostris, quomodo eos sæpe cum hominibus locutos esse scripturæ testantur; sed alio quoque modo posse ipsos inter se colloqui nempe spiritali & sine vlllo adminiculo corporeæ vocis, constat ex his Apost. verbis *1. Cor. 13. Si linguis hominum loquar, & angelorum, &c.* quibus cum Angelorû linguæ ab humanis distinguantur, significatur Angelos aliquo inter se modo colloqui posse, quo nõ possunt homines, qui proinde alius non est quam spiritalis: quem Apost. locum eo sensu exponens Theoph. *Angelis, inquit, lingua est intellectiva, vis nimirum illa, qua sibi mutuo divinarum rerum intellectum ac divinas cogitationes impertiunt:* & S. Damasc. *Lib. 2. de fide cap. 3. de Ang. loquens, Non linguâ, inquit, neque auribus opus habent, verum citra sermonis adminiculum cogitationes suas atque consilia inter se communicant.*

Cum igitur hæc certa sint; quæstionis propositæ difficultas consistit præsertim in explicando modo quo angeli inter se colloquuntur. De qua quidè re cum in scripturis nihil reperiat, ideo maxime inter se variant Theologorum sententiæ, quas hîc fusiùs explicare minime necessarium duximus, cum nihil ad fidem pertineant.

Vt tamen in re, quæ per se obscurissima est, & à sensibus humanis remotissima, lucem aliquam afferamus, breui-

breuiter hic proponemus id, quod in hac quaestione probabilissimum nobis videtur, scilicet Angelum alteri Angelo loqui dirigendo & ordinando conceptum suum ad illum per operationem voluntatis, id est, volendo ut alter Angelus conceptum illum suum cognoscat, sicque locutionem Angeli nihil aliud esse, quam conceptum illius liberè ordinatum & directum ad alterum; directionem verò illam voluntariam & liberam, esse veluti linguam seu conditionem, sine qua Angeli vnus cogitatio seu conceptus alteri innotescere non potest: quia tamen illa directio licet necessaria, minimè tamen sufficiens aliquibus Doctoribus videtur; ad exprimendum illum locutionis angelicæ modum, quantum à nobis exprimi potest, addunt virtute illius directionis, vel nouam speciem produci in intellectu Angeli ad quem conceptus alterius dirigitur, vel si species talis conceptus ab initio creationis ipsi indita est, illam tunc nouam modificationem & veluti lucem quamdam de nouo recipere, ut per eam Angelus percipere possit id, quod eum ante latebat, & quod per alterum illi tunc manifestatur.

Porro ea, quæ de locutione Angelorum dicta sunt, debent similiter intelligi de eorum illuminatione, cum hac tamen differentia, quod locutio latius pateat, quam illuminatio; omnis enim illuminatio est locutio, cum Angelus vnus non aliter Angelum alterum illuminet nisi ei loquendo; at verò non omnis locutio est illuminatio, quia Angelus vnus alterum illuminare dicitur, non quoties eum alloquitur, sed tunc solum cum aliquam veritatem sibi diuinitus reuelatam alteri de nouo aperit & declarat, quod non fit nisi per Angelos superiores respectu inferiorum; ut fuse docet & explicat S. Dionysius

Lib. de cal. Hier. cap. 3. 4. & 8. & S. Thom.

1. p. quaest. 106.

SECTIO IX.

Quid de ordinibus Angelorum sentiendum sit.

Supponendum est, esse plures angelos numero distinctos; hoc enim varijs in locis manifestè testatur scriptura. Dan. 7. *Milia millium ministrabant ei: Apoc. 5. Audiui vocem Angelorum multorum, &c. & erat numerus eorum millia millium: ex quibus scripturæ verbis colligitur, non tantum plures esse angelos, sed etiam maximam esse illorum multitudinem, quam tantam esse asserit S. Doctor 1. p. q. 50. a. 3. vt omnem rerum materialium multitudinem excedat; vnde S. Dion. Lib. de cælest. Hier. cap. 14. *Multi, inquit, sunt supernarum mentium beati exercitus, qui imbecillam & contractam eorum, qui in materia cernuntur, & in usu nostro sunt, numerorum rationem excedunt. In quo elucet omnipotentia simul, & magnificentia supremi rerum conditoris, qui vnico temporis momento tot, & tam nobiles, & perfectas creaturas solo verbo è nihilo produxit.**

An autem sicut numero, sic etiam specie inter se angeli distinguantur; nihil certò definiri potest, cum in scripturis nihil super hac quæstione reperiatur, imò S. Aug. Lib. contra Priscil. c. ii. expressè profitetur se hanc Angelorum differentiam ignorare, nec tamen in ista ignorantia periclitari, cum res ad fidem non pertineat.

Quare omissis, quæ super hac quæstione in vtramque partem à Theologis dicuntur, & quidquid sit de illa differentia specifica; sacra scripturæ & SS. Patres aliam declarant esse inter angelos differentiam scilicet ordinum, quos nouem esse docet S. Dionys. Lib. de cæl. Hier. cap. 6. & 7. & S. Greg. hom. 34. in Euang. hoc ex scripturis explicat & probat his verbis; *Nouem, inquit, Angelorum ordines diximus: quia videlicet esse, testante sacro eloquio, scimus Angelos, Archangelos, Virtutes, Principatus, Potestates, Dominationes, Thronos, Cherubim, atque Seraphim. Esse*

I

nam-

namq; Angelos pene omnes sacri eloquij pagina testantur. Cherubim vero ac Seraphim saepe, vt notum est, libri Prophetarum loquuntur. Quatuor quoque ordinum nomina Paulus Apostolus ad Ephesios (c. 1.) enumerat, dicens: *Supra omnem Principatum, & Potestatem, & Virtutem, & Dominationem.* Qui rursus ad Colossens. (c. 1.) scribens, ait: *Sive Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates, &c.* Dum ergo illis quatuor, qua ad Ephesios dixit, coniunguntur Throni, quinque sunt ordines, qui specialiter exprimentur. Quibus dum Angeli, & Archangeli, Cherubim atque Seraphim adiuncta sunt, procul dubio nouem esse Angelorum ordines inueniuntur.

Hos autem nouem angelorum ordines in tres Hierarchias distributos esse testatur sanct. Dionys. supra, & in prima quidem ac suprema Seraphim, Cherubim, ac Thronos collocatos esse; in secunda & media Dominationes, Virtutes, & Potestates; in tertia denique, & infima Principatus, Archangelos, & Angelos.

Docet autem sanct. Thom. q. 108 distinctionem illam Hierarchiarum, & ordinum inter angelos esse partim ab ipsorum natura, partim à gratia illis concessa; à natura quidem dispositiue, à gratia autem completiue; ac talem distinctionem remansuram post diem iudicij, tam quoad distinctionem graduum, quam quoad executionem officiorum, non quidem omnium, sed eorum tantum, quae status gloriae conueniunt; hominesque beatos assumendos esse pro meritis ad ordines beatorum angelorum, hoc est, illos per Christi gratiam tantam gloriam posse promereri, vt in illa angelis secundum singulos ordinis gradus æquentur. Et q. seq. declarat idem Doct. ordinem & prælationem illam etiam inter angelos reprobos post lapsum remansisse, non quidem quoad dona gratiae, quibus spoliati sunt, sed quoad ea tantum, quae sunt naturae illorum propria, quae integra in eis remanserunt, vt infra dicitur.

Porro quidnam illa ordinum nomina significant, qualiaue sint illorum beatorum spirituum officia ac ministeria fuse explicant S. Dionys. & S. Greg. supra, & S. An-

toni
in his
perfe
Serap
verit
natio
Vir
chan
quaf

De

Quo

S
essen
res ill
Su
gratia
com
verbi
verit
prou
pret
cap.

toni

tonin. 1. p. tit. 31. cap. 6. Certè Deus optimus maximus in his angelorum choris magnificentiam ac excellentiam perfectionum suarum clare ostendit: amat siquidem in Seraphinis, vt charitas; contemplatur in Cherubinis, vt veritas; sedet in Thronis, vt æquitas; imperat in Dominationibus, vt maiestas; regit in Principatibus; tuetur in Virtutibus; corroborat in Potestatibus; reuelat in Archangelis; assistit in Angelis: vide S. Thomam citatâ quæst. 108. art. 6. vbi de his fusissimè agit.

CAPVT III.

De Angelorum bonorum merito ac beatitudine, & malorum peccato ac damnatione.

SECTIO I.

Quodnam fuit Angelorum bonorum meritum, & malorum peccatum.

Supponimus tanquam certum angelos non fuisse creatos in statu beatitudinis supernaturalis, quæ in clara Dei visione consistit; quia si in tali statu creati essent, in eo peccare non potuissent. Constat autem plures illorum peccasse.

Supponimus deinde omnes angelos fuisse conditos in gratia iuxta doctrinam S. Thomæ 1. p. q. 62. a. 3. quæ est communis Theologorum; & constat ex Christi Domini verbis S. Ioan. 8. quibus dicit Diabolum non fletisse in veritate; nomine enim veritatis ibi sanctitas intelligitur, prout sanct. Chryf. & alij SS. Patres hunc locum interpretantur, præsertim sanct. Cyr. Lib. 6. in sanct. Ioan. cap. 6. *In veritate, inquit, non fletit, quia prolapsus est à veritate*

rate, nec manere voluit in sua originis sanctitate: & sanct. In
 das in Epist. sua canonica v. 6. dicit reprobos angelos peccat
 non seruasse suum principatum; ille autem principatus nos
 potest intelligi de principatu naturæ, quia, vt infra dice
 tur, naturalia omnia integra in dæmonibus remanserunt, locum
 ergo debet intelligi de principatu gratiæ sanctificantis, Doctri
 quam in creatione acceperunt, & à qua exciderunt. Ac
 cedit autoritas SS. Patrum, qui hoc asserunt, vt sanct. est cor
 Basil. in Ps. 32. vbi dicit angelos in prima constitutione sub
 stantiæ suæ simul infusam habuisse sanctitatem; & sanct. Aug.
 Lib. 12. de ciuit. c. 9. vbi ait angelos fuisse à Deo creatos
 cum bona voluntate & casto amore (& paucis interiectis) et
 Deus simul & condens naturam Angelorum, & largiens gratiam.

Hoc præsupposito, dicendum i. quosdam angelos in
 gratia accepta perseuerasse, & per actus aliquos bonos et
 gratia Dei simul cum liberi arbitrij cooperatione, beati
 tudinem æternam fuisse promeritos; alios autem ab illa
 gratia per suæ voluntatis prauitatem excidisse, siquæ
 damnationem æternam incurrisse.

Constat enim in primis ex scriptura quosdam angelos
 esse beatos, sanct. Matth. 18. *Angeli eorum in calis semper vi
 dent faciem Patris mei*: quosdam verò esse damnatos sanct.
 Matth. 15. *Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui pe
 ratu est diabolo & angelis eius.*

Quòd autem angeli beati suam beatitudinem per ali
 quos actus bonos ex auxilio gratiæ fuerint promeriti, as
 serit sanct. Thom. supra art. 4. & hæc est doctrina sanct.
 Patrum, vt sanct. Aug. Lib. 4. de Gen. ad Litt. c. 24. vbi
 dicit *Angelos beatitudinem consecutos, quia omnia sua ad De
 gloriam retulerunt*: sanct. item Greg. hom. 7. in Ezech. vbi
 dicit, malis Angelis in superbiam prolapsis, bonos in
 humilitate perstitisse.

Quòd denique angeli reprobi peccauerint, & per pec
 catum à gratia exciderint, damnationemque incurserint,
 constat manifestè ex scriptura, Iob: 4. *In Angelis suis repe
 rit prauitatem*: & sanct. Petri 2. *Deus peccantibus Angelis non
 peperit, sed rudibus inferni detractos in tartarum tradidit
 cruciandos.*

Dicen-

sanct. In angelorum peccatum superbia. Probatum 1. ex scriptura: Is. 14. *Detrahta est, ad inferos superbia tua, &c. qui dicebas in corde tuo: in celum conscendam, &c. similis ero Altissimo*; quem Propheta locum de diaboli peccato intelligit sanct. Aug. Lib. 3. de Doctrina Christi. cap. 37. sanct. Greg. hom. 34. in Euang. & sanct. Bernard. serm. 38. in Cantica Ezech. 28. *Elevatum est cor tuum in decore tuo, &c. dixisti in corde tuo, Deus ego sum*; quæ verba similiter intelliguntur de Lucifero à sanct. Patribus; sanct. Ambr. de Paradiso cap. 2. sanct. Hier. in illum Ezech. locum, & alijs.

Probatur 2. ex sanct. Patribus. S. Chryf. hom. 3. de verbis Il. *Angelus per superbiam factus est diabolus*: sanct. Ambr. Ep. 84. ubi dicit, *in lapsu diaboli, & in hominis prævaricatione initium peccati fuisse superbiam*.

Ad pleniorum eorum, quæ supra dicta sunt, intelligentiam, quæres 1. quinam Angeli, & quot peccaverint? Resp. imprimis non ex vno solo ordine sed ex pluribus fuisse eos, qui peccaverunt; Apost. siquidem ad Ephes. 6. tribuit Dæmonibus nomina quorundam ordinum, ut Principatum, & Potestatum, ac proinde probabile esse (vt docet sanct. Thom. q. 63. a. 9. ad 3.) ex quovis ordine Angelorum aliquos peccasse: sicut & verisimile est, ad quemlibet ordinem Angelorum homines beatos assumendos esse, ad instaurandas ruinas eorum, qui ceciderunt.

Præterea communis est sanct. Patrum opinio, supremum ex illis, qui peccaverunt, fuisse omnium Angelorum supremum, id est, primum ex ordine Seraphinorum. Ita sanct. Thom. supra a. 7. & constat ex cap. 40. Job. ubi vocatur *principium viarum Dei*, non quia fuerit ante alios & primò creatus, cum omnes Angeli simul creati fuerint; sed quia (vt explicat sanct. Hieron. & sanct. Greg. in illum locum) primus fuit dignitate & excellentiâ, id etiam asserit sanct. Aug. Lib. 11. de civit. cap. 15. & sanct. Basil. Lib. 4. contra Eunom. & alij communiter.

Docet denique sanct. Thom. cit. art. 9. pauciores fuisse

se eos, qui peccauerunt; quàm qui perstiterunt in bono; quod colligi posse videtur ex eo, quod Apoc. 12. dicitur draco secum traxisse tertiam duntaxat stellarum partem.

Quæres 2. in quo posita fuerit Angelorum superbia? Resp. varias esse super hac re Theologorum sententias. Quidam enim existimant, Angelos in sua naturali perfectione inordinatam habuisse complacentiam, & in illa tanquam in fine suo ultimo conqueuissent. Alij dicunt, illos inordinatè appetiisse beatitudinem supernaturalem, tanquam proprijs viribus, & sine vlllo diuinæ gratiæ auxilio consequendam. Afferunt alij, peccasse angelos in eo, quod acceptâ diuinis reuelatione de hypostatica vniõne verbi diuini aliquando faciendâ cum natura humana, hanc vniõnem sibi ex superbia expetierint, & Christo Domino adeoque toti generi humano illam inuiderint. Alij denique omnium probabilissimè docent, peccatum superbiæ Angelorum in eo positum fuisse, quod Deo subiecti esse noluerint, sed independentiam ab eius imperio appetierint, eoque modo similitudinem, cum Deo, qui ab omni subiectione & imperio est independentis, affectauerint. Ita sanct. Aug. Lib. 11. de ciuit. cap. 13. Vbi de Diabolo dicit, quod *recusauit suo subditus esse creatori, & superbiâ suâ velut authoritate priuatâ elatus est*: & sanct. Greg. Lib. 34. mor. cap. 13. *Ei, à quo conditus fuerat, subesse despexit: ita enim Deus super omnia est, ut ipse sub nullo sit; Leuiatan verò iste eius celsitudinis culmen aspiciens, eius peruersa libertatis appetijt.*

Quæres 3. quanto tempore Angeli fuerint in via, seu quanta fuerit duratio temporis illius, in quo potuerunt mereri aut demereri? Resp. in primis dubitandum non esse, quin aliqua mora intercesserit inter creationem Angelorum & ipsorum beatitudinem vel damnationem, ita vt mora ista potuerit coexistere alicui parti nostri temporis: quod colligi potest ex eo, quod angeli boni non potuerint simul esse beati, & simul mereri, cum actiones meritoriz secundum legem communem simul cum visione beatifica stare non possint; similiter Angeli reprobi prius peccauerint, quàm fuerint damnati. Con-

Constat præterea inter Theologos, moram illam & durationem viæ Angelorum fuisse breuiffimam; etenim dicitur S. Ioan. c. 8. Diabolum fuisse homicidam ab initio, & in veritate non stetisse: Vnde sequitur, illum statim post creationem peccauisse, & re verâ iam peccauerat, antequam accederet ad primos parentes, vt eos in peccatum pertraheret. Accedit etiam, quòd Angeli propter summam intelligendi sagacitatem & perfectionem omnia celerrimè exequantur. Quare dicendum videtur, saltem tria instantia temporis in illa duratione viæ Angelorum esse distinguenda; primum, in quo omnes tam electi quàm reprobi in gratia creati sunt; secundum, in quo boni bene operati sunt, & sic promeruerunt beatitudinem; mali è contrâ peccauerunt, & sic damnationis reatum incurrerunt; tertium denique, in quo illi premium virtutis beatitudinem acceperunt, isti è contrario in peccati vindictam, damnationis pœnâ fuerunt mulctari.

SECTIO II.

Quis iam sit status Angelorum in gloria.

Tria sunt, quæ S. Thomas tribus postremis articulis quæstionis 62. quærit circa beatitudinem Angelorum, quæ hîc breuiter explicanda sunt.

Primum est, vtrum in Angelis beatis remaneat cognitio ac volitio naturalis? & respondet S. Doctor affirmatiuè; cuius ratio est, quia beatitudo naturam non destruit, sed perficit, ergo in beatis Angelis non tollit operationes, quæ illis ratione naturæ suæ conueniunt.

Secundum est, an Angeli beati peccare possint? & respondet S. Doctor negatiuè; constat enim ex sacris litteris beatitudinem electorum siue Angelorum siue hominum æternam fore; at æterna non esset, si per peccatum ab illa excidi posset: vnde S. Fulgent. lib. de fide ad Petrum c. 23. sic loquitur: Firmissime tene, & nullatenus dubites, omnem creaturam naturaliter mutabilem à Deo incommutabili

fallam esse, nec tamen posse quemlibet sanctorum Angelorum in deterius mutari; quia sic acceperunt eternam beatitudinem, quâ Deo stabiliter perfruuntur, ut eâ carere non possint.

Accedit ratio, quâ vitur S. Doctor, quia scilicet Angeli beati in Deo clarè viso vident omnem rationem boni diligibilis, ergo ab illo nullatenus auerti potest eorum voluntas; cum illud bonum utpote infinitum omnem illorum capacitatem repleat.

Tertium est, an Angeli beati possint in beatitudine proficere? Respondet S. Doctor cum distinctione; si enim sermo sit de beatitudine essentiali, quæ consistit in clara Dei visione, certum est, Angelos nullum illius incrementum unquam acsepturos esse aut promerituros; cum illa sit terminus & finis omnium meritorum; & præterea eodem modo se habeat beatitudo in Angelis, atque in hominibus; iuxta quod dicitur Apoc. 21. eandem esse hominis & angeli mensuram, hoc est rationem meriti: atqui homines beati secundum legem ordinariam in beatitudine proficere non possunt, iuxta illud Eccles. 11. *Si ceciderit lignum ad Austrum aut ad Aquilonem, in quocumq; loco ceciderit, ibi erit*: Quod sancti Patres interpretantur de immutabilitate quadam hominis in eo termino siue beatitudinis siue damnationis, ad quem post hanc vitam peruenerit: ergo idem de Angelis beatis dicendum est.

Quòd si de beatitudine accidentali quaestio intelligatur. Respondet S. Doctor, angelos beatos posse in illa proficere; tum quia possunt noua subinde gaudia experiri iuxta illud S. Luc. 15. *Gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente*; tum quia possunt nouas reuelationes, & mentis illustrationes diuinitus accipere, ut docet S. Dion. cap. 7. de caelesti Hier. & S. Aug. lib. 1. de Gen. ad litt. c. 17. hæc autem noua reuelationes, sicut & illa gaudia ad beatitudinis accidentalis augmentum conferre possunt.

Est autem obseruandum hic, quòd, quamuis angeli beati gloriæ accidentalis incrementum aliquod accipere possint,

possint, non possunt tamen illud de nouo mereri, vt docet S. Thom. art. 9. ad 3. quia secundum communem Theologorum sententiam in termino viae nullus amplius superest merito locus.

SECTIO III.

Qualia sint officia Angelorum beatorum erga homines.

Dicendum est 1. Angelos interdum ad homines diuinitus mitti, velut diuinae voluntatis internuncios, ac diuinorum consiliorum executores & ministros. Id manifestè constat ex scriptura. Exod. 23. *Eccc ego mitto Angelum meum, qui praecedat te: S. Luc. 1. Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilae ad virginem, &c. Act. 12. Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis.*

An autem omnes omnino angeli mittantur, & si non omnes, quinam ex illis, controuersum est apud Theologos. S. Thom. quaest. 112. a. 4. existimat, Dominationes ceterosque superiores beatorum spirituum ordines nunquam mitti, sed tantum reliquos ipsis inferiores. At Magister sententiarum in 2. dist. 10. dicit, ordinariè quidem quatuor illos ordines superiores mitti non solere, sed tantum inferiores; extraordinariè tamen etiam superiores illos mitti: & sanct. Greg. hom. 34. in Euang. videtur asserere sanct. Gabrielem fuisse supremum ordinis Seraphinorum, quod etiam confirmari potest ex eo, quod sanct. Paulus Hebr. 1. loquens de omnibus illis beatis spiritibus dicit: *Nonne omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capient salutis?* Vbi obseruandum est Apostolum loqui de omnibus beatis spiritibus sine vlla exceptione, cum ibi de illis agat, prout Christo Domino sunt inferiores, quod ad omnes spectare manifestum est. Et Is. 6. dicit Propheta, ad se vnum de Seraphim volasse. Vtraque sententia probabilis est.

est; secunda tamen probabilior videtur, quia magis ad sensum scripturæ videtur accedere.

Dicendum 2. Angelos mitti, & à Deo destinari ad custodiam hominum non tantum in genere, sed & in particulari, ita ut cuique homini suus adsit Angelus tutelarioris.

Huic veritati, quæ de fide est, oppositus est error Calvini, qui super illa verba Ps. 90. *Angelus suus mandavit de te*, ait, custodiam illam Angelorum esse falsum commentum. Verum refellitur hic error, & nostræ assertionis veritas probatur 1. ex scriptura. Gen. 48. *Angelus, qui eruit me de cunctis malis*: Iudith. 13. *Custodivit me Angelus eius, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem*: & S. Matth. 18. *Angeli eorum in caelis semper vident faciem Patris mei, qui in caelis est*.

Probatur 2. ex S. Bas. Lib. 3. contra Eunomium initio: *Quod adsit, inquit, singulis credentibus Angelus tanquam pædagogus, & pastor viam dirigens, nemo contradicit, qui memor fuerit verborum Domini, ubi dicit, ne contemnatis unum de pusillis istis, quia Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, & Ps. 33. Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum*: & S. Hier. in cap. 18. S. Matth. *Magna est dignitas animarum, ut unaquæq; ob ortu natiuitatis habeat in custodiam sui Angelum delegatum*.

Probatur 3. ex communi consensu totius Ecclesiæ, quæ semper ita esse sensit, ut colligitur ex Act. 12. Vbi cum S. Petrus è carcere diuina virtute liberatus, pulsaret ianulam factum ignorarent, vnanimi consensu omnes dixerunt: *Angelus eius est*. Idem etiam colligi potest ex festo sancti Angeli custodis, quod à summo Pontifice institutum & approbatum, summo omnium consensu vbique receptum est.

Porro sanct. Thom. a. 5. docet Angelum custodem vnicuique homini adesse, & erga illum suo munere fungi, ab eius ex vtero matris natiuitate, & non ante, vsque ad eandem mortem & non post: eò quod ante natiuitatem infans

infans censeatur esse quasi pars quædam matris, & velut fructus adhuc in arbore pendens, vnde tunc per Angelum custodem ipsius matris custodiri censeatur: post mortem verò non amplius egeat homo angelica custodia, cum sit in termino viæ, nec vllus superfit merito vel demerito locus.

Est autem obseruandum id, quod docet S. Dion. de celesti Hier. cap. 9. non solum hominibus singulis, sed præterea populis, regnis, prouincijs, ciuitatibus suos peculiare Angelos seu Archangelos esse à Deo præpositos. Quod etiam constat ex scriptura; Dan. 10. Vbi dicitur, Principem regni Persarum restitisse Gabrieli à Deo Iudæiæ populi liberationem postulanti; ille enim Persarum princeps non alius fuit quam bonus Angelus huius populi custos ac tutelaris, vt exponit S. Hieron. in eum locum & S. Greg. Lib. 17. mor. c. 8. Et apud eundem Danielem c. 12. S. Michael dicitur stare pro filijs Israël; quia nempe olim fuit custos synagogæ, sicut nunc Ecclesiæ teste S. Greg. loco citato: & sanct. Epiph. hæc 51. Angelos illos quatuor, de quibus mentio fit Apoc. cap. 9. totidem populorum præsidēs & custodes interpretatur, scilicet Assyriorum, Babyloniorum, Medorum atque Persarum.

Præterea singulis etiam rerum generibus atque speciebus præfici Angelos docet S. Aug. Lib. 83. quæst. cap. 79. vnde Apoc. 14. vnus Angelus dicitur habere potestatem supra ignem, & cap. 16. alius vocatur *Angelus aquarum*: neq; id mirari debemus; si enim Deus ipse rerum omnium curam habere dignatur, & in scripturis dicitur escam dare pullis coruorum, & fœnum iumentis, ac vestire lilia agri, quidni harum etiam rerum custodiam Angelis commiserit?

Vnde non sine ratione quidam Doctores existimant exponi posse scripturas (dum alloquuntur creaturas rationis expertes, ignem, aquam, fontes, volucres, bestias, easque ad laudandum, & benedicendum Deum inuitant) ita, vt verba illa referantur ad Angelos custodes, quos rogamus, vt has omnes creaturas sibi commissas ad Dei gloriam dirigant.

Monet etiam S. Th. a. 4. ad 1. quòd, quamvis cuiilibet hominum angelus aliquis ad custodiam deputetur, Christum Dominum tamen nullum habuisse Angelum custodem, eò, quòd non indigeret tali custodiâ, cum esset impeccabilis, & ipse potius angelorum custos dici deberet.

Innumera verò sunt beatorum illorum spirituum erga animas custodiae suae concreditas officia: arcent demones, Tob. 12. increpant peccatores, Iudic. 2. docent & instruunt, Dan. 9. consolantur in afflictionibus, Tob. 5. addunt animum & subministrant vires, 3. Reg. 19. offerunt preces; Apoc. 8. denique animas iustorum è corpore migrantes ad beatorum sedem deferunt, Luc. 16.

Cum igitur tot, & tanta sint angelorum beatorum in homines beneficia, sic vicissim hominum erga illos officia aliqua merito requiruntur, quae paucis verbis complectitur S. Bern. ser. 12. in Pl. 90. vbi explicans hæc verba *Angelus suis Deus mandavit de te; Quantam, inquit, debet tibi hoc verbum inferre reuerentiam, afferre deuotionem, conferre fiduciam. Reuerentiam pro presentia, deuotionem pro beneuolentia, fiduciam pro custodia: Verum de his fufius in tract. seq. cum de sanctorum veneratione & inuocatione agemus.*

SECTIO IV.

Qualis sit status damnationis reproborum Angelorum.

Certum est 1. angelos præuaticatores statim post peccatum suum è cælo esse deturbatos, vt dicitur Apoc. 12. *Neque locus inuentus est eorum amplius in cælo; & in infernum detruos, vt constat ex epist. 2. S. Petri c. 2. Deus peccantibus angelis non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos: Quod quamuis ita sit, nihilominus demones non semper in inferno desineri, sed aliquando Dei permissu inter homines super*

scilicet

terram vagari constat ex varijs scripturæ locis, vt S. Luc. 8. vbi plurimi dæmones à Christo ex vnius hominis corpore eiekti, rogauerunt eum, ne illis imperaret, vt in abyssum irent, sed in porcos ingredi permitteret: vnde S. Thom. q. 64. a. 4. recte docet, duplicem locum pœnalem dæmonibus à Deo assignatum esse; vnum quidem ratione culpæ suæ, & hic est infernus; alium verò ratione exercitationis humana, & hic est aër caliginosus terræ vicinus, in quo permissum est eis vagari, vt tentare, sicque exercere possint homines: cum autem vsque ad extremum iudicij diem exercitatio illa durare debeat, ideo ad illud vsque tempus (vt ait S. Doctor) & angeli mali nobiscum hic versantur, vt impugnent, & boni, vt subsidio sint; post illum verò diem omnes mali tam angeli, quam homines in inferno per æternitatem detinebuntur, boni verò in cœlo manebunt.

Certum est 2. vt docet S. Thom. art. 3. dæmones esse doloris capaces, & susceptibiles, non quidem illius doloris, qui est passio appetitus sensitivi, & percipitur organo corporeo; sed doloris pure spiritualis, qui (vt explicat idem S. Doctor) est quidam simplex actus voluntatis, quo refugit, & auersatur aliquid tanquam sibi contrarium, & nociuum, vt mox explicabitur.

Cum hæc igitur certa sint, difficultas est, an dæmones ab igne inferni torqueantur. Pro cuius resolutione

Dicendum est 1. ignem inferni, qui corporeus est ac materialis, à diuina iustitia tanquam instrumentum assumi ad puniendos dæmones, hosque proinde illo igne torqueri.

Ac in primis, quod ignis ille corporeus sit, ac materialis in dubium reuocare non licet, eum & scripturæ, & Patres hoc expressè asserant; vnde S. Greg. Papa lib. 4. dialog. cap. 29. hoc tanquam certum proponit, & de quo nulli ambigere liceat; & S. Aug. lib. 21. de Ciuit. a. 10. hoc tanquam certum affirmat; & huic veritati communiter subscribunt sancti Patres.

Quòd autem ab illo igne dæmones torqueantur, constat ex scriptura. S. Matth. 25. vbi Christus Dominus dicit

cit ignem inferni paratum esse diabolo, & angelis eius; & Apoc. 20. dicitur diabolus in stagnum ignis missus, ubi cum bestia & pseudo propheta in aeternum cruciandus est: constat etiam ex sanct. Greg. & sanct. Aug. locis supra citatis, in quibus asserunt, non tantum corpora reproborum hominum, sed & illorum animas ab inferorum igne torqueri; eadem autem est ratio demonum.

Quæres, quomodo ille ignis, cum sit corporeus, in demones, qui puri spiritus sunt, agere possit, illosque torquere? Variæ sunt super hac re Theologorum sententiæ: alij siquidem existimant, demones ab igne torqueri, in quantum ab illo detinentur, illique diuina virtute sunt alligati; vnde à S. Iuda in epist. canonica dicuntur demones *vinculis aeternis sub caligine referuari*. Alij dicunt, eos ab igne torqueri non tantum, quia eo detinentur, & alligantur, sed præterea ex eo, quod illum tanquam sibi maxime disconueniens, & nociuum apprehendunt, dum se ab illo in aeternum detinendos continuo cogitant, nec ab illa cogitatione desistere possunt. Alij arbitrantur ex illa detentione in ijs (Deo ita volente) oriri tristitiam ac molestiam ei similem, quam hominis animus ex actuali sui corporis combustione experiretur. Alij docent, ipsum ignem per qualitatem aliquam supernaturalem ipsi à Deo inditam realiter agere in demones, ipsisque dolorem & cruciatum incutere. Verum quamuis hæc omnia probabiliter dici possint, certissima tamen omnium videtur esse sententia illa, quæ nihil certi hac in re definiri posse asserit; vnde S. Aug. loco supra citato post multa super hac questione subtilissimè disputata tandem sapientissimè concludit, *spiritus illos incorporeos penâ corporalis ignis affici, veris quidem sed tamen miris, & ineffabilibus modis.*

Dicendum 2. pœnas demonum, sicut & damnatorum hominum fore aeternas. Huic veritati, quæ de fide est, oppositus olim fuit error Origenis, qui (vt refert Nicephorus Lib. 17. hist. Ecc. c. 27. & 28.) existimauit hominum damnatorum, ipsorumque etiam demonum tormenta finem aliquando esse habitura.

Re-

Refellitur hic error, & nostra assertionis veritas probatur 1. ex scriptura S. Matth. c. 25. vbi Christus Dominus refert hæc verba, quæ in extremo iudicio aduersus reprobos prolaturus est; *Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & angelis eius; ex quibus verbis, cum constet, ignem illum esse æternum, sequitur, illius pœnam fore quoq; æternam iuxta id, quod subiungit: Abiit hi in supplicium æternum: 2. ad Theff. 1. de reprobis dicitur quod Pœnas dabunt in interitum æternas: & S. Iud. in epist. can. dicit angelos reprobos, vinculis æternis sub caligine referuari: & 1. cor. 20. dicitur, quod Diabolus missus est in stagnum ignis & sulphuris, ubi cruciabitur in secula seculorum.*

Probatur 2. ex Conc. Lateran. sub Innocentio III. cap. 1. de fide cath. in quo expressè definitum est reprobos & malos cum diabolo pœnam perpetuam subituros esse.

Probatur 3. ex S. Aug. lib. de fide & operibus a. 15. vbi de reproborum damnatione loquens, *Erit, inquit, æterna eorum combustio, sicut & ignis æternus: & S. Ambr. lib. 7. in Luc. vbi hæc verba Is. 66. (Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.) de æternis damnatorum supplicij exponit.*

Quæres, quâ ratione pœna æterna demonibus iustè infligatur, cum illorum peccatum fuerit quasi momentaneum? Resp. id iustissime fieri tam respectu demonum, quàm etiam hominum reproborum; tum quia (vt ait S. Aug. Lib. 21. de Ciuit. c. 12. *Ille dignus est æterno malo, qui hoc in se pererit bonum, quod esse posset æternum;* tum etiam quia (vt dicit S. Thom. in Supp. quæst. 99. art. 1.) pœna peccati taxatur secundùm dignitatem eius, in quem peccatur; vnde maiori pœnâ dignus esset, qui percuteret alapâ principem ac regem, quàm si cuiusque alteri priuato hanc iniuriam irrogaret: atqui siue diabolus, siue homo mortaliter peccans, contra Deum infinitâ maiestatis, & excellentiæ peccat, eiusque honori summam (quantum in ipso est) infert iniuriam, dum in creatura per peccatum finem vltimum constituit: ergo infinitâ pœnâ.

pœnâ dignus est. Cùm autem creatura, quæ in se finita est, pœnam secundum intensiorem acerbitatis infinitæ ferre non possit, pœna secundum durationem temporis infinita illi subeunda est, quæ proinde iustè à Deo illis infligitur. Tum denique quia (vt ait S. Greg. lib. 4. Dial. c. 44.) *ad magnam iudicantur iustitiam pertinere, vt nunquam careant supplicio, qui in hac vita nunquam voluerunt carere peccato;* qui enim in peccatum mortale propriâ voluntate labitur, se in eum statum iniustitiæ redigit, ex quo proprijs viribus eum nusquam in æternum poterit; vnde ex hoc ipso, quod vult peccare, vult consequenter in peccato per totam æternitatem manere; quare iustè à Deo peccator non solum ob actionem peccati, sed præsertim ob voluntatem in peccato permanendi, quæ (sicut dictum est) in æternum protenditur, pœnâ interminabili & æternâ plectitur.

SECTIO V.

Qua sit demonum conditio quoad intellectum, & voluntatem.

Questionis propositæ sensus est, an intellectus demonum ita sit obcæcatus, vt nullam amplius habeat veritatis cognitionem; an item eorum voluntas omnino sit obstinata in malo, & quæ sit illius obstinationis causa.

Quod spectat ad intellectum; obseruandum est duplicem esse cognitionem veritatis, vnam speculatiuam, alteram practicam; & vtramque rursus esse, vel naturalem, vel supernaturalem. Hæc obseruatione suppositâ

Dicendum 1. cognitionem speculatiuam naturalem integram in demonibus post peccatum mansisse, neque vilo modo fuisse diminutam. Ita S. Thom. 1. p. q. 64. a. 1. cuius ratio est, quia in demonibus post lapsum dona omnia naturalia integra remanserunt, vt docet S. Dion. de diu. nomin. cap. 4. & S. Aug. lib. 2. de Gen. ad litt. c. 17.

Dicen-

Dicendum 2. cognitionem speculatiuam supernaturalem non esse in demonibus totaliter ablatam, sed valde diminutam, vt docet S. Thom supra; quia scilicet de rebus supernaturalibus aliqua iis cognitio interdum conceditur vel mediantibus Angelis, vel aliquibus alijs modis; quamquam proprie loquendo hæc cognitio in eis supernaturalis non nisi materialiter dici debeat, vt recte obseruant aliqui Theologi, in quantum scilicet est de aliquibus rebus supernaturalibus, non verò, quòd procedat ab vilo habitu supernaturali fidei, quo propter peccatum sunt spoliati, neque ex vilo motiuo supernaturali, cuius in flatu damnationis sunt incapaces.

Dicendum 3. cognitionem practicam de rebus agentis circa res morales, siue sit ordinis naturalis siue supernaturalis, fuisse demonibus ratione peccati detractam. De vtraque constat in primis ex scriptura, in cuius varijs locis demon vocatur homicida, mendax; vt S. Ioan. 8. *Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur.* Item alijs in locis vocantur demones spirituales nequitia, Principes & Potestates tenebrarum: & Ezech. 28. de primo angelo dicitur: *reddidisti sapientiam Tuam in decore tuo.* Deinde ex S. Aug. in Enchir. ad Laurentium cap. 24. & 25. vbi dicit ignorantiam rerum agendarum, & concupiscentiam nocuarum esse mala, hominibus, & demonibus communia. Demum hæc ratio, quia veritas & rectitudo iudicij practici desumitur ex recta ordinatione affectus & voluntatis erga bonum morale, vt docet in Ethicis Philosophus: sed demones nullum habent, nec habere possunt affectum erga vllum morale bonum; ergo nec etiam iudicium practicum verum & rectum.

Quod ad voluntatem attinet, dicendum est voluntatem demonum ita esse in malo obstinatam, vt nunquam possit flecti, & conuerti in bonum. Ita sanct. Thom. art. 2. & est de fide contra Origenem, qui ideo censebat, tormenta demonum fidem aliquando esse habitura, quia (vt refert S. Hieron. epist. 61. aduersus Ioannem Hiero-
60

folymitanum) existimabat, ipsos dæmones pœnitentiam aliquando esse acturos.

Refellitur hic error, & veritas nostræ fidei probatur ex eo, quòd (vt docet S. Cypr. in fine libri contra Demetr.) *Quando istinc excessum fuerit, nullus iam pœnitentiæ locus, nullus satisfactionis effectus; quod & Scriptura figuratè declarat Ecc. 11. In quocunque loco ceciderit (lignum) ibi erit; quod autem homini mors, hoc dæmoni casus fuit: & Ecc. 9. dicitur, quòd nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos: & Job 10. quòd ibi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat; vnde S. Fulg. Lib. de fide ad Petrum cap. 3. dicit in igne inferni omnes Angelos prævaricatores, nec malâ voluntate posse carere, nec pœnâ (& infra) sic bonam amississe voluntatem, vt amissam resumere nequeant: & S. Prosper Lib. 3. de vita contemp. cap. 12. rectè obseruat, damnatos mitti in tenebras ligatis manibus, & pedibus (vt dicitur S. Matth. 22.) eò quòd deinceps non possint bona vlla opera exercere.*

Ratio autem, cur nullus sit dæmonibus & damnatis pœnitentiæ locus, est, quia nullus est gratiæ; sicut enim hominibus in peccato mortali decedentibus nullam amplius gratiam dare decreuit Deus, quâ voluntates eorum ad pœnitentiam excitentur; sic nec angelis post lapsum: sine gratia autem nec hominis, nec angeli voluntas ad veram pœnitentiam conuerti potest; vt supponimus ex dicendis in tractatu de gratia.

SECTIO VI.

Quomodo à dæmonibus homines impugnantur.

Certum est ex fide, dæmones ex Dei permisso posse homines impugnare, eosque ad malum incitare, idque reipsa aliquando, imò sæpissime facere, vt constat ex varijs scripturæ locis, vt Gen. 3. vbi refertur, primos parentes ad peccatum fuisse à dæmone inductos, & & epist. 1. S. Petri cap. 5. *Aduersarius vester diabolus tanquam*

quam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret: & Ephes. 6. Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia, in caelestibus, &c.

Faciunt autem hoc demones, Deo non quidem volente, sed tamen permittente, illorumque peruersos conatus in electorum suorum bonum ordinante; vnde S. Thom. quæst. 114. a. 1. dicit, impugnationem hominum à demonibus ex ipsorum demonum malitia procedere; ordinem verò impugnationis esse à Deo, qui nouit malis bene uti, eaque ad bonum ordinare.

Sicut autem Deus homines à demonibus impugnari permittit, sic & ipsis cum impugnantur, gratia suæ auxilia subministrat, quibus si velint, qualibet tentatione superiores possint euadere; vnde S. Paul. 1. Cor. 10. dicit. Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis; sed faciet etiam cum tentatione prouentum, ut possitis sustinere: & 2. Cor. 12. Datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Satana, qui me colaphizet. Propter quod ter Dominum rogauit, ut discederet à me; & dixit mihi; sufficit tibi gratia mea.

Quæres, quomodo fiat illa hominis impugnatione per demone? Resp. duobus præsertim modis fieri posse, demone scilicet aliquid vel intra hominē, vel extra ipsum operante. Primo enim modo tentare potest, vel commouendo spiritus vitales, in quibus species sensibiles continentur, & eas potentijs cognoscitiuis obijciendo, sicque prauam aliquam imaginationem efformando; vel commouendo humores, & spiritus in organo corporeo appetitus sensitui, sicque inde recte uoluntatem ad malum aliquod excitando. Secundo autem modo (hoc est aliquid extra hominem operando) ipsum tentare potest, cum aliquid verum, vel apparens sensibus externis obijcit, vnde occasio alicuius peccati perpetrandi ipsi homini suggeratur. Ita S. Thom. quæst. 111. a. 1. 2. 3. & 4. ubi fuse explicat, quâ ratione tam boni, quam mali angeli interius vel exterius in homines agere possint.

CAPVT IV.

De creatione hominis. ac statu Innocentie.

SECTIO I.

*Quid de creatione hominis sentiendum sit,
& qualis sit eius anima, an incorporea,
& immortalis.*

Post creationem ceterarum omnium rerum, quæ ad mundi constitutionem, & ornatum spectant, sex diebus factam, ipsomet sexto die hominem à Deo creatum seu formatum fuisse, sacra litteræ testantur Gen. cap. 1. & in primis quidem corpus ipsius hominis virtute diuinâ è limo terræ formatum fuisse; tum animam rationis capacem, & expertem corruptionis eadem virtute diuinâ creatam, & corpori inditam fuisse docent c. 2. his verbis: *Formauit Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viuentem.*

Sunt autem hîc aliqua circa hominis creationem obseruanda.

Primum est, non solum primi hominis, sed etiam omnium aliorum animas singulas immediatè à Deo creari, & corporibus infundi, ac proinde falsum esse, & erroneum id, quod censuit Tertul. (vt refert S. Hieron. in epist. ad Marcell. & Anaplychiam) scilicet animas generari ab animabus parentum, sicut corpora à corporibus, & simul cum semine traduci.

Hæc veritas probatur i. ex scriptura. Pl. 32. *Qui finxit*
figit.

figillatim corda eorum: Zach. 12. Fingens spiritum hominis in eo: Quibus locis ad hanc veritatem probandam utitur S. Hieron. epist. ad Pammach. aduersus errores Ioannis Hieron.

Probatur 2. auctoritate S. Leonis Papæ epist. 93. ad Turrib. vbi expresse dicit: *nimas corporibus uniri non ab alio, nisi ab opifice à Deo, qui ipsarum est creator. Ibidem etiam damnat errorem Origenis asserentis, animas diu ante corporum productionem fuisse creatas; definitque animas hominum non esse, priusquam corporibus à Deo inspirentur: & S. Hilarij lib. 10. de Trinit. ante medium: Anima, inquit, opus est Dei; carnis verò generatio semper ex carne est.*

Est autem hic notanda doctrina S. Thomæ quæst. 118. a. 2. vbi absolute pronunciat hæreticum esse dicere, quod anima intellectiua traducatur cum semine.

Secundum est, animam hominis esse substantiam pure spirituales.

Probatur 1. ex scriptura, in qua vt plurimum anima humana vocatur spiritus: Eccles. 12. *Reuertatur puluis in terram suam, unde erat; & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum: S. Luc. 23. In manus tuas commendo spiritum meum: Gal. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum.*

Probatur 2. ex Conc. Lateran. sub Innocent. III. c. 1. Vbi definitum est, *vitamque creaturam, spirituales, & corporales conditam esse à Deo, angelicam videlicet & mundanam: & deinde humanam, quasi communem ex spiritu, & corpore constantem.*

Probatur 3. ex SS. Patribus, qui passim pro certo affirmant, animam hominis esse spiritum incorporeum, maxime S. Aug. qui varijs in locis contrariam sententiam refutat vt lib. de hæresibus hæresi 86. & lib. 10. de Gen. ad litt. cap. 24. & seqq. vbi errorem Tertul. animam corpoream asserentis, confutat & epist. 28. ad S. Hieron. vbi sic loquitur: *incorpoream esse animam mihi fateor esse persuasum (& paucis interiectis) Neque hæc perinde loquor, vt te, quæ tibi nota sunt, doceam, sed vt aperiam, quid firmissime de*

mè de anima teneam : eandem veritatem probat S. Hier. in c. 10. S. Matth. ex illis Christi Domini verbis: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.* In eadem etiam sententia sunt S. Greg. Papa Lib. 21. mor. cap. 2. S. Greg. Nazianz. A pologetico i. non longe ab initio, S. Ambr. Lib. de Noë & circa cap. 25. & Lib. de bono mortis cap. 9. & communiter omnes alij.

Tertium est, animam humanam, cum sit spiritualis, esse quoque à corpore independentem, ac proinde immortalem.

Hæc veritas constat 1. ex scriptura, quæ innumeris propè in locis id asserit, vt Sap. 2. *Nec iudicauerunt honorem animarum sanctarum. Quoniam creauit Deus hominem inextinguibilem*: & cap. 3. *Iustorum anime in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis*: 2. Cor. 5. *Audemus, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & presentes esse ad Dominum.*

Constat 2. ex Conc. Lateran. sub Leone, in quo id expressè definitum est his verbis: *Damnamus, & reprobamus omnes asserentes animam intellectuam mortalem esse, aut unicam in cunctis hominibus; & hæc in dubium vertentes.*

Constat 3. ex S. Dion. cap. 4. de diu. nom. vbi dicit *animas humanas esse intellectuales, & habere substantialem vitam inconsumptibilem*: & S. Ambrosius citato Lib. de bono mortis cap. 9. & communiter alij SS. Patres ex eo, quod anima spiritualis sit, inferunt, & probant illam esse quoque incorruptibilem, & immortalem.

Varijs etiam rationibus hæc veritas à Philosophis, & Theologis probari solet; quæ rationes petuntur tum ex ipsius animæ potentiarumque eius præstantia, ac vi operatrice illimitata, quæ in omnes res existentes & possibile tanquam in obiecta sibi propria ferri potest; quod quidem formis materialibus nusquam competit, vt inductione constat: tum ex naturali appetitu beatitudinis ipsi animæ indito, quod frustra esse dici non debet; nec tamen vllis bonis creatis in hac vita expleri potest, vt experientiâ satis est compertum: tum ex operationibus quibus-

quibusdam ipsius animæ à corpore omnino independentibus, quales sunt plurimæ cogitationes rerum vniuersalium, aut purè spiritualium; si enim anima operari potest independentè à corpore, poterit etiam esse independentè ab eodem, cum (iuxta receptum axioma Philosophorum) modus operandi sequatur modum essendi. Tum denique ex consideratione diuinæ iustitiæ; cum enim plurima opera mala ab hominibus committantur, ob quæ nullam in hac vita pœnam luunt; multa etiam opera bona exerceantur à iustis, ob quæ nullam à Deo recipiunt mercedem; hinc sequitur aliam esse vitam, in qua à Deo summè iusto, & malis supplicium debitum, & bonis præmium meritum retribuitur: hoc argumento vsus est S. Chryl. serm. 4. de prouidentia: *Si, inquit, nihil est post hanc vitam, ne Deus quidem est; sin Deus est, iustus est; quod si iustus sit, pro dignitate unicuique retribuet.*

Quartum denique in creatione hominis obseruandum est, quâ ratione dicatur factum illum esse ad imaginem, & similitudinem Dei. S. Aug. tract. 3. in S. Ioan. existimat id esse, quia mente rationis capaci præditus est: S. Hieron. epist. 146. quia voluntatem habet liberam, quam in vtramuis partem flectere potest: S. Ambr. Lib. de bono mortis cap. 5. hanc Dei similitudinem, & imaginem in virtute constituit: *Fuga malorum, inquit, similitudo Dei est, & virtutibus imago Dei acquiritur*: S. Ioan. Chrysof. hom. 19. in Gen. in imperio & dominatu, quem homo super animantes, aliasque creaturas sibi inferiores à Deo accipit.

Possunt conuenientissimè hæ & aliæ similes SS. Patrum sententiæ simul iungi, ita vt ad perfectam imaginis & similitudinis cum Deo in anima humana complendam rationem, singulæ aliquid conferre censeantur, atque ita homo dicatur esse ad imaginem, & ad similitudinem Dei factus, in quantum est rationis capax, arbitrij libertate præditus, imperio & dominatu in creaturas sibi inferiores à Deo donatus, & virtutum ac sanctitatis decore ornatus.

SECTIO II.

Qualis fuerit conditio primi hominis quoad intellectum.

Qvæstio hæc sicut & illa, quæ sect. seq. proponetur, intelligenda est de homine in statu illo, in quo primum à Deo creatus fuit, qui communiter vocatur status Innocentiæ seu iustitiæ originalis. De homine igitur in illo statu, quaritur, qualis fuerit illius conditio quoad intellectum. Pro cuius resolutione

Dicendum 1. Adamum in creatione accepisse à Deo perfectissimam scientiam, & cognitionem rerum omnium naturalium. Ita S. Thom. 1. p. quæst. 94. a. 3. Constat 1. ex eo, quod Eccli. 17. de primis parentibus dicitur, quod Deus: *Disciplina intellectus replevit illos. Creavit illis scientiam spiritus, sensu replevit cordium*: tum etiam ex eo, quod Gen. 2. Adamus Dei iussu cunctis animantibus nomina propria imposuit. Unde sequitur, illum omnium animantium naturas callere debuisse, nomina enim, quæ vera & propria sunt, debent naturis rerum congruere: & hoc argumento ad probandam perfectam rerum omnium in Adamo fuisse scientiam utitur S. Chrysostr. hom. 14. in Gen. & post illum S. Thomas supra.

Dicendum 2. quod, quamvis Adamus clarè, & intuitivè diuinam essentiam non cognoverit, illum tamen longè altiore, & perfectiore Dei cognitionem habuisse, quam nos modo habeamus. Ita S. Thom. supra ait. 1. Et quidem, quod claram essentia diuinæ visionem non habuerit, rectè probat S. Doctor, ex eo, quod si eam habuisset, à Deo per peccatum auerti non potuisset, sicut nec possunt nunc beatè in cælo.

Quod autem cognitio illa, quam de Deo habuit, altior & perfectior fuerit eâ, quam nunc habemus, constat ex eo, quod cum non haberet corpus tale, quod (ut ait Sapiens sap. 9.) aggrauaret animam, & sensum deprimeret, cumque

cumque (vt postea dicitur) inferiores anima potentia in illo ita essent ordinata, vt perfecte superioribus subderentur, nec eas vlllo modo impedirent; hinc fiebat (vt ait S. Doctor) quod homo non impediatur per res exteriores à clara & firma contemplatione rerum intelligibilem, quarum cognitionem per primam veritatis irradiationem facilius percipiebat: additque ex S. Aug. lib. 11. de Gen. ad litt. cap. 33. probabiliter dici posse, Deum tunc primis hominibus locutum fuisse, sicut loqui solet angelis, ipsa incommutabili veritate illustrans mentes eorum, etsi non cum tanta participatione diuinæ lucis.

Dicendum 3. Adamo ante peccatum mysteria aliqua supernaturalia diuinitus fuisse reuelata, ea scilicet, quorum cognitio in primo illo statu fuit ipsi necessaria. Ita sanct. Thom. art. 3. Vnde sanct. Epiph. initio Panarij aduersus 80. hæreses, dicit mysterium sanctissimæ Trinitatis fuisse ab Adamo cognitum, & sanct. Doctor 2.2. q. 2. a. 7. asserit, eidem Adamo diuinitus innotuisse mysterium Incarnationis, non quidem vt fuit institutum ad liberandum humanum genus à peccato, sed vt ordinatum erat ad beatificandos homines, seu ipsos ad claram Dei visionem perducentes, quam ipsi proprijs viribus nec mereri, nec assequi vnquam potuissent.

Sunt etiam aliqui Theologi, qui probabile esse existimant, Adamum cognouisse bonorum angelorum meritum, & beatitudinem, simulque malorum casum & damnationem, tum ad eius consolationem, cum intelligeret nonnullos homines ex ipso oriundos in eorum locum asciscendos esse, tum etiam ad propriam cautelam.

Cætera verò, quæ neque ex principijs naturalibus

sciri possunt, nec ad homines rectè gubernandos in ordine ad finem supernaturalem

pertinent, rectè à sancto Thoma,

suprà, Adamum latuisse dicuntur.

K

SE

SECTIO III.

Qualis fuerit conditio primi hominis quoad voluntatem, & alias animæ potentias.

Dicendum 1. Adamum in creatione gratiam sanctificantem à Deo accepisse, siue eam post creationem à Deo acceperit, siue (quod probabilius videtur) in ea creatus fuerit.

Probatur in primis ex scriptura. Eccles. 7. *Deus fecit hominem rectum*; atqui non potuisset esse rectus sine gratia, quia passim in scriptura rectitudinis nomine denotatur gratia, & sanctitas: Iob. 1. *Erat vir simplex, & rectus*: Pl. 7. *Saluos facit rectos corde*: item Ephes. 4. *Renouamini spiritu mentis vestrae, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est, in iustitia, & sanctitate*; quibus verbis significat Apostolus, nos per Christi Domini merita renouari, ad eam iustitiam, & sanctitatem, in qua initio conditi sumus.

Probatur 2. ex Conc. Trid. sess. 5. vbi anathema dicitur ei, qui non confitetur, primum hominem Adam, cum mandatum Dei in Paradiso fuisse transgressus, statim sanctitatem, & iustitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse.

Id ipsum docent S. Bas. hom. 10. in Hexaëmeron. & S. Aug. lib. 14. de ciuit. cap. 11. & 27.

Dicendum 2. primum hominem simul cum gratia sanctificante accepisse reliquas virtutes, & dona Spiritus Sancti, quæ ipsius gratiæ infusionem comitantur. Hoc constat ex Conc. Trid. sess. 6. cap. 7. vbi docet nos in baptismo accipere veram & christianam iustitiam, & sanctitatem, quam Adam suâ inobedientiâ sibi, & nobis perdidit: & initio eiusdem capitis dicit illam iustitiam & sanctitatem consistere in susceptione gratiæ & donorum; quòd si eam iustitiam sibi Adamus perdidit; ergo eam prius habuit.

Id etiam docet S. Damasc. lib. 2. de fide cap. 12. vbi dicit

dicat, quod creauit Deus hominem innocentem, relictum, probum, omni virtutum genere exornatum.

Dicendum 3. præter supradicta, primum hominem accepisse à Deo aliud insigne donum, cuius beneficio appetitus sensituius tum concupiscibilis, tum irascibilis ita erat parti superiori animæ, ac rationi subiectus, vt nunquam nisi, ex illius præscripto, & imperio moueretur, nihilque saltem inordinatum posset præueniendo rationem appetere. Hoc similiter constat ex Conc. Trid. sess. 5. can. vlt. vbi explicans verba Apost. Rom. 7. sensualitatem peccatum appellantis, ait, hanc sensualitatem, id est appetitum sentientem motibus suis inordinatis rationem præuenientem, dici peccatum; quia ex peccato est, & ad peccatum inclinatur; quod si a peccato est, ergo ante peccatum non erat. Accedit autoritas S. Aug. lib. 2. de peccato orig. contra Pelagium cap. 35. vbi dicit in statu innocentie motus sensualitatis futuros fuisse obediens imperio tranquillissime charitatis.

Dicendum 4. donum illud perfectæ subiectionis appetitus sensitui sub imperio rationis fuisse gratuitum, & naturæ hominis minimè debitum, ac proinde supernaturaliale.

Probatum ex eo, quod inter articulos Mich. Baij à Pio V. & Greg. XIII. damnatos hic erat; *Integras primæ conditionis non fuit in debita humana naturæ exaltatio, sed debita eius conditio*: tum etiam, quia ex communi Theologorum consensu post peccatum omnia naturalia in homine integra remanserunt, quia peccatum, quatenus præcisè peccatum est, nulli perfectioni purè naturali repugnat; atqui certum est, in hominibus prædictam illam subiectionem amplius non reperiri: ergo hæc ipsi naturalis esse dici non potest.

Porrò ad illud donum subiectionis supra explicatum accedit aliud non minus excellens, dominium scilicet, quod homini super omnia animalia in statu innocentie perfectè competeat, vt constat ex cap. 1. Gen. Quamuis autem hoc dominium naturaliter homini conuenire

videatur, multò perfectiùs tamen illud diuino munere habuisset, si in statu innocentia perseverasset; tunc enim (vt rectè obseruat Caiet. ad q. 96. a. 1.) non solum subiecta, sed etiam subdita, & obtemperantia sibi homo habuisset animalia; nunc autem etsi naturaliter homini subiecta sint, illi tamen nec subdantur, nec obediunt, vt satis experientia constat.

Dicendum est 5. probabilissimum esse, iustitiam originalem, in qua primus homo conditus est, non fuisse vnum aliquem simplicem habitum, quo totus homo reclusus, & perfectus euaderet, sed potius fuisse quamdam aptissimam plurimorum habituum supernaturalium complexionem, quorum alij in intellectu, alij in voluntate, alij denique in inferiori animæ parte residerent, quibus proinde totus homo secundum omnes facultates suas perficiebatur in ordine ad finem, ad quem creatus est. Ita *Perer.* lib. 5. in Gen. num. 88. *Salian.* in ann. veteris testam. ad diem 6. creationis num. 78. & plures alij. Ratio est, quia vnus & simplex habitus non potuisset tam multiplices, & varios effectus producere, & tam diuersas facultates regere, ac mouere, ac in subiectis adeò differentibus residere.

Dicendum 6. primum parentem non sibi soli iustitiam originalem à Deo accepisse, sed etiam suis posteris; id est, illam ab ipso, si non peccasset, in posteros fuisse transfundendam. Id ex fide certum est, vt patet ex doctrina & definitione Conc. Trid. sess. 6. cap. 7. asserentis Adamum suam inobedientiam sibi, & nobis perdidisse iustitiam illam, quam à Deo acceperat; & sess. 5. can. 2. anathema dicitur ei, qui asseruerit, Adæ præuaricationem sibi soli, & non eius propagini noquisse; & acceptam à Deo sanctitatem, & iustitiam, quam perdidit, sibi soli, & non nobis etiam eum perdidisse: hanc autem ille nobis perdere non potuisset, nisi etiam in nobis transfundendam accepisset.

SE

SECTIO IV.

An in statu innocentie homo fuisset immortalis.

Dvplex est immortalitas, vt notat Mag. in 2. dist. 19. vna, qua quis potest non mori, altera, qua non potest mori; & de priore tantum quaestio intelligenda est: certum est enim, secundum immortalitatis genus proprium esse tantum status gloriae post resurrectionem.

Hac distinctione supposita, dicendum est, hominem in statu innocentiae futurum fuisse immortalem priori modo; hoc est, quod si non peccasset, potuisset non mori. Hac veritas, quae de fide est, constat tum ex scriptura, Sap. 1. *Deus mortem non fecit*; & cap. 2. *Deus creavit hominem inextinguibilem, &c. Invidia autem diaboli mors introiit in orbem terrarum*; tum ex Conc. Mileu. can. 1. & Trid. sess. 5. vbi haec veritas tanquam fide certa definita est.

Quares, quanam ratione fieri potuisset, vt homo in illo statu immortalis extirisset; siquidem corpus eius, vt pote ex quatuor elementis compactum, naturam suam fuisset dissolubile? Resp. immortalitatem hominis in statu illo causandam fuisse, tum ex prouidentia Dei speciali, qua fuisset ab omni laesione agentium externorum praeseruat; tum etiam ex esu fructuum arboris vitae, quibus praeter id, quod illis cum aliarum arborum fructibus commune erat (nempe alere, & nutrire hominem) duplex adhuc inerat vis; vna reparandi humoris radicalis, illiusque in primigeniam puritatem restituendi; altera caloris natui corroborandi, ipsiusque vigorem pristinum restaurandi. Ita S. Thom. quaest. 97. a. 4. & constat praeterea ex S. Aug. lib. 14. de ciuit. cap. 26. vbi etiam docet, hominem in statu innocentiae non solum immortalem futurum fuisse, sed & impassibilem, hoc est, omnis laesionis, & immutationis corruptivae expertem; quod & probat S. Doctor art. 2. ex eo, quod si passibilis fuisset, fuisset etiam corruptibilis, ac proinde mortalis; quod enim pati potest aliquid naturae suae contrarium, potest etiam corrumpi.

K 3

Ea

Eff autem hic obseruandum 1. ex S. Doctore cit. art. 4. lignum illud vita, virtutem habuisse conferendi immortalitatem, non absolute, & simpliciter, ita vt, qui semel de illius fructu comedisset, mori amplius non potuisset; sed tantum vsque ad certum aliquod & determinatum tempus, quo elapso, vel homo ad statum gloria translatus fuisset, vel illius esu iterum vti debuisset.

Obseruandum 2. ex eodem S. Doctore quæst. 102. a. 1. Paradisum illum, in cuius medio dicitur lignum vita plantatum fuisse Gen. 2. & in quem primus homo post creationem à Deo translatus est, esse verum & corporeum locum in partibus Orientis situm, & maximâ aëris temperie præditum. Id constat tum ex cap. 2. Gen. vbi & locus, & arbores, & flumina Paradisi adeo accuratè commemorantur, vt manifestè appareat, eâ narratione non aliquid mysticè, & figuratè significari, vt Philo & Origenes falso existimârunt, sed historiam veram proponi, vt rectè probat S. Chrysost. hom. 13. in Genesim; tum etiam ex traditione Ecclesiæ, cuius testis est sexta Synodus gener. actione 13. vbi approbatur epist. Sophronij, quæ actione 11. recitata fuerat, in qua epist. Origenistæ damnantur ex eo, quòd præter plurimos alios errores etiam *contra paternam & Apostolicam traditionem, Paradisi plantationem proiecerint.*

Quæres, an adhuc extet ille Paradisus; an verò aquis diluuij vel aliquo alio modo fuerit destructus? Resp. S. Iren. lib. 5. contra hæres. cap. 5. S. Athan. in epist. de Nicæna Syn. cap. 3. & quosdam alios SS. Patres existimare, Paradisum illum adhuc extare, in eamq; Enoch, & Eliam fuisse translatos, ibiq; etiamnum adhuc viuere: sunt è contrà quidam alij, qui illum non amplius extare sentiunt: alij denique mediâ viâ incedentes, regionem illam, in qua Paradisus erectus fuit, adhuc extare quidem arbitrantur, ipsas tamen loci delicias, arbores, fontes, aliaque ornamenta Deo ita volente exoleuisse, vt mirum non sit, cetera eius aliqua vestigia nusquam gentium reperiri.

CAPVT V.

De lapsu hominis, & peccato originali.

SECTIO I.

Quale fuerit primorum parentum peccatum.

Supponimus 1. (sicut docet sacra scriptura Gen. 2.) diuinæ sapientiæ visum fuisse, hominem à se recen- ter conditum, imposito præcepto sibi declarare sub- iectum; cæteris enim arboribus Paradisi ad esum con- cessis, vnius tantum exceptio facta est, à cuius fructibus (Deo ita iubente) abstinere deberet; quod quidem præ- ceptum (vt obseruat S. Chrys. hom. 14. in Gen.) probandæ obedientiæ conuenientissimum fuit, quippe quod da- tum est, non de malo aliquo vitando, aut bono facien- do, quod naturæ lex, aut recta ratio vitandum, aut faci- endum diceret; sed quod ex sola iubentis voluntate penderet, ac solâ Dei autoritate niteretur.

Supponimus 2. ex cap. 3. Gen. primos parentes, Deo ita permittente, fuisse à damone tentatos, neque enim, vt ait S. Aug. lib. 11. de Gen. cap. 4. magna laus illis fuisse; si propterea bene viuerent, quia nemo malè viuere suaderet. Quamuis autem Caiet. & aliqui alij putent narrationem tentationis illius, quæ in illo Genesis loco habetur, esse mysticam & figuratam; nec vllum serpentem exteriùs interuenisse, sed diabolum, qui saepe in scripturis serpen- tis nomine designatur, per suggestionem merè internam primos parentes impugnasse; illa tamen opinio merito ab omnibus reiicitur, communisque & receptissima Do- ctorum sententia est, damonem in hac tentatione veri serpentis organo vsum fuisse, eaque omnia, quæ in illo cap. 3. referuntur, non figuratè, sed propriè & litteraliter intelligenda esse, vt de facto intellexerunt S. Aug. lib.

11. de Gen. ad litt. cap. 27. & 28. S. Chryf. hom. 16. in Gen. & communiter alij omnes.

His præfuppositis, quaritur, quale fuerit peccatum, quod primi parentes commiserunt, cum tentationi dæmonis consenserunt, & de fructu vetito comederunt. Pro cuius resolutione

Dicendum 1. non vnum, sed multiplex fuisse illorum peccatum, vt rectè obseruat S. Doctor opusc. 2. cap. 190. vbi docet quinque modis Euam peccasse: *Primo enim*, inquit, *peccauit peccato superbia, quâ inordinate excellentiam, appetit;* 2. *curiositate, quâ scientiam ultra terminos sibi præfixos concupuit;* 3. *gula, quâ, suauitate cibi permota est ad edendum;* 4. *infidelitatis per falsam estimationem de Deo, dum credidit verbis diaboli contra Deum loquentis;* 5. *inobedientia, præceptum Dei transgrediendo.* Addi potest & sextum, scandali scilicet, quia fuit in lapidem offensionis, & in petram scandali viro suo, & per ipsum omni generi humano; postquam enim ipsa peccauit, virum quoque suum ad peccandum induxit, qui quidem præter alia supra dicta peccata, quæ ipsi cum vxore communia fuerunt, peccauit insuper (vt notat S. Aug. supra c. 42.) peccato inordinati erga vxorem amoris, eligens potius Deo displicere, quàm vxorem contristare.

Dicendum 2. inter illa primorum parentum peccata, primum, & præcipuum esse peccatum superbia. Ita S. Doctor 2. 2. quæst. 163. a. 1. & constat 1. ex eo, quòd Eccli. 10. dicitur: *Initium omnis peccati est superbia;* & Tob. 4. *In ipsa enim initium sumpsit omnis perditio.*

Constat 2. ex S. Greg. lib. 4. mor. c. 9. *Dux*, inquit, *ad intelligendum se creaturas fecerat Deus, angelicam scilicet, & humanam; vtramque varò superbia percussit: eaque est communis SS. Patrum sententia ac præsertim S. Aug. lib. 14. de ciuit. cap. 13. & 15. S. Fulg. lib. 2. de Incarn. & grat. Christi cap. 22. & S. Bern. ser. 1. de Adu.*

Constat 3. eâ ratione, quâ vtitur S. Doctor supra; cum enim in statu innocentia pars inferior animæ superiori perfecte subdita esset, prima inordinatio appetitus hu-

mani

mani non potuit esse circa bonum aliquod sensibile; unde sequitur, quod fuerit circa bonum aliquod spiritale, quod appetijt supra mensuram sibi ex diuina regula præstitutam; & hoc superbiæ proprium est.

Quæres, in quo positum fuerit peccatum illud superbiæ primorum parentum? Resp. in eo positum fuisse, quod vterque illorum inordinate diuinam similitudinem appetijt, idque duobus modis (vt docet S. Thom. sup. art. 2.) 1. quantum ad scientiam boni & mali, vt scilicet per virtutem propriæ naturæ determinaret sibi, quid esset bonum, & quid esset malum ad agendum; vel etiam, vt per se ipsum præcognosceret, quid sibi boni, vel mali esset euenturum: 2. quantum ad potestatem operandi, vt scilicet virtute propriæ naturæ operaretur ad beatitudinem consequendam; vnde S. Aug. lib. ii. de Gen. ad litt. cap. 30. dicit, quod *menti mulieris inerat amor propriæ potestatis, & quadam de se superba præsumptio*; & in Enchir. de peccato primi hominis cap. 45. loquens dicit, quod *per superbiam homo in sua potius esse quam in Dei potestate dilexit.*

SECTIO II.

An peccatum primi hominis in eius posteros traducatur.

Certum est, Adamum per suam præuaricationem non tantum sibi nocuisse, sed etiam posteris suis (vt expressè definitum habetur in Conc. Trid. sess. 5. can. 2.) ipsosque; proinde simul cum illo per primum eius peccatum amisisse originalem iustitiam eiusque; dotes omnes, mortemque, ac ærumnas varias corporis, & animæ incurrisse. Sed ex omnibus malis, quæ primi hominis præuaricatio secum inuexit, nullum grauius, & acerbius maculâ illâ, & fœditate originali, quam in ipso conceptu contrahunt omnes, qui de vitata illius propagine oriuntur; de qua nunc quaritur, an veram & propriam peccati rationem habeat; seu an posteri Adami propriè dictum

K 5

pecca-

peccatum ab ipso contrahunt. Pro cuius resolutione
Dicendum est, peccatum primi hominis in eius poste-
ros traduci, illosque in primo conceptionis momento,
quo anima corpori organizato infunditur, contrahere ab
ipso peccatum originale.

Huc veritati, quæ de fide est, opponitur error Pelagia-
norum, qui, ut refert S. Aug. lib. 3. de peccat. meritis ac
remissione cap. 6. & lib. de hæresibus hæresi 88. asse-
bant, pueros nullum ex primo parente peccatum contra-
here, mortem, & alios eiusmodi defectus fuisse ipsis in
prima creatione naturales, hominesque tales post Ada-
mi peccatum nasci, quales ante ipsius peccatum nati fu-
issent, adeoque peccatum illud Adami humano generi
obfuisse non propagatione, sed exemplo, quatenus imi-
tati sunt eum omnes, qui postea peccauerunt. Huic Pe-
lagianorum errori postea subscripserunt Albigenes, Ana-
baptista, & alij, qui videri possunt apud Belarm. tom. 4.
lib. 4. cap. 2.

Refellitur hic error, & opposita veritas probatur. ex
scriptura. Ps. 50. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: &
in peccatis concepit me mater mea;* quæ verba de peccato ori-
ginali explicat S. Aug. in narratione in ipsum Ps. Rom. 5.
*Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, &c.
in quo omnes peccauerunt.*

Probat 2. autoritate Conc. Araus. secundi can. 2. &
Conc. Trid. sess. 5. can. 2. in quibus definitum est per pri-
mi hominis inobedientiam non tantum mortem, & pœ-
nas corporis, sed etiam peccatum (quod est mors animæ)
in omne genus humanum transiisse.

Probat 3. ex S. Cypr. lib. 3. epist. 8. ad Fidum: *Infans,*
inquit, *recens natus nil peccavit, nisi quod secundum Adami*
carneraliter natus contagium mortis antiquæ primæ natiuitate con-
traxit: & S. Amb. lib. de apologia Dauid cap. 11. Antequam
nascamur, inquit, maculamur contagio; antequam usu-
ram lucis, originis ipsius excipimus iniuriam, in iniquitate con-
cipimur.

Probat 4. denique ex eo, quod baptismus ex Christi
institui-

Institutione & praecepto necessarius est, non solum adultis, sed etiam infantibus, ut e potestate demonis eripiantur, & remissionem peccati percipiant, ut patet ex orationibus, quas baptisimi sacramento Ecclesia prae mittit: at baptisimus non confertur infantibus in remissionem peccatorum actualium, quae committere non potuerunt, & ob quae in potestate demonis esse dici non possunt: ergo baptisimus datur illis in remissionem peccati alicuius, quod à primo parente contraxerunt.

Est autem hic obseruandum 1. peccatum illud originis traduci in posteros ex Adami persona; unde dicit Apost. 1. Cor. 15. quod in Adam omnes moriuntur; & in Conc. Trid. supra, dicitur, Adamum non sibi soli, sed etiam posteris sanctitatem perdidisse; ex quo sequitur, quod, si Eua peccante Adamus non peccasset, eius posterum nullum in origine peccatum contraxissent.

Obseruandum 2. non solum aliquos Adami posteros, sed omnes omnino, qui ab eo via ordinata propagantur, peccatum originale contrahere, ut manifestè constat ex antè dictis: quod quamuis verum sit, Doctores tamen ab hac generali regula sanctissimam Virginem Dei genitricem Mariam excipiunt, de qua propter honorem Domini (ut loquitur S. Aug. lib. de natura & gratia cap 36.) nullam prorsus, cum de peccatis agitur, oportet habere questionem: & quamuis super hac re nihil adhuc ab Ecclesia definitum fuerit, inò Sixtus V. in extranaganti (grauè nimis) de reliquijs, & veneratione sanctorum, prohibuerit, ne quis affirmantem aut negantem partem hareticam esse censet; ea tamen sententia, quae asserit, SS. illam virginem ab omni originalis peccati labe fuisse prorsus immunem, adeò vnanimi Doctorum catholicorum zelo propugnatur, ut Paulus V. Pontifex maximus decreto suo prohibuerit, ne quis in concionibus, lectionibus, aut quibuscumque actibus publicis contrarium auderet asserere: quam prohibitionem Greg. XV. eius successor ad priuata etiam colloquia extendit: & inter decreta nobilissima scholae Sorbonicae illud obseruari dignum, quo immaculatam

antissima Deipara Conceptionem impugnari à suis prohibuit; imò potius ab illis quacunque datà occasione propugnari & stabiliri voluit, & ad illius decreti observationem eos iureiurando peculiari obstrinxit; in quo & suam in tuenda Virginis immaculatæ dignitate pietatem ostendit, & omnibus alijs facem prætulit ad id præstandum.

SECTIO III.

Quid sit propriè peccatum originale.

Obscura, & difficilis est hæc quæstio, siquidem, vt rectè dixit S. Aug. lib. . . de moribus Ecclesiæ c. 22. *Nihil est peccato originali ad predicandum notius, nihil ad intelligendum secretius*: & certè antiquorum Patrum vestigijs inherere melius fuisset, qui (vt refert S. Doctor lib. 3. de peccat. meritis & remissione cap. 6.) simpliciter credebant, Adami posteros peccatum verè incurrere, & esse naturæ filios iræ (vt loquitur Apost.) nec ulterius, quid esset illud peccatum origin. inquirebant. Verùm cum huius temporis hæretici super hac re varia dogmata praua, & erronea protulerint, multùm interest in hac quæstione saltem agnoscere, quid à veritate catholica sit alienum, ac proinde quid repudiandum; vt postea, quid tuto teneri possit, faciliùs innotescat.

Dux sunt igitur præcipuæ hæreticorum huius temporis super hac quæstione sententiæ, quæ breuiter hic à nobis refutandæ sunt. Prima est Matthiæ Illyrici, qui in varijs libellis à se editis asseruit, vel potius somniauit, originale peccatum esse substantiam quamdam à dæmone factam, quæ sit ipsius dæmonis viua & essentialis imago, quæ per peccatum primi hominis rationali animæ cuiusque posterorum eius ita impressa sit, vt illam totam substantialiter corruerit, & in imaginem diaboli transformauerit.

Refellitur hic error in primis ex eo, quòd peccatum

non est substantia, sed potius priuatio, & defectus, vt supponimus ex tractatu de peccatis: Deinde ex eo, quod dicitur Gen. 1. *Vidit Deus cuncta, quae fecerat: & erant valde bona:* cap. autem 1. S. Ioann. dicitur: *Omnia per ipsum facta sunt: & sine ipso factum est nihil;* cum igitur omne id, quod aliquam existentiam realem habet, a Deo factum sit; & quidquid a Deo factum est, valde bonum sit; hinc manifeste sequitur, peccatum, quod est essentialiter malum, non posse esse aliquid, quod existentiam realem habeat, nec proinde esse substantialem aliquam diaboli imaginem.

Secunda sententia est Lutheri art. 2. de concupiscentia remanente in baptizatis, & Caluini lib. 2. instit. c. 1. parag. 8. qui asserunt, peccatum origin. nihil aliud esse, quam concupiscentiam seu inordinationem potentiarum inferiorum animae, quam vocant hereditariam naturam nostram corruptionem seu prauitatem, qua reos nos facit damnationis.

Refellitur hic error 1. autoritate scripturae, Rom. 8. *Nihil ergo nunc damnationis est istis, qui sunt in Christo Iesu, per baptismum scilicet, vt explicat Conc. Trid. sess. 5. can. 5. Atqui in baptizatis remanet concupiscentia, & inordinatio illa inferioris appetitus, iuxta illud Rom. 7. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae; & ad Galat. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum: ergo, &c. & in epist. canonica S. Iacobi cap. 1. Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum;* quem locum explicans S. Aug. lib. 6. aduersus Iulianum cap. 15. *Profecto, inquit, in his verbis partus a pariente discernitur. Pariens enim est concupiscentia, partus peccatum, sed concupiscentia non parit, nisi conceperit; non concipit, nisi illexerit, hoc est, ad malum perpetrandum obtinuerit voluntatis assensum;* ex quibus verbis Apostoli sic explicatis patet, concupiscentiam non esse peccatum, sed causam peccati, vt in tractatu de peccatis fufius dicitur.

Refellitur 2. autoritate Conc. Trid. sess. 5. can. 5. *Si quis per Iesu Christi gratiam, quae in Baptismate confertur, reatum peccati originalis remitti negat; aut etiam asserit non tolli*

totum id, quod veram, & propriam peccati rationem habet, &c. anathema sit, &c. Manere autem in baptizatis concupiscentiam, vel fomitem, hæc sancta Synodus faterur, & sentit: quæ, cum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, sed viriliter per Iesum Christi gratiam repugnantibus non valet: quin imò, qui legitime certauerit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod verè, & propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinât. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.

Refellitur 3. autoritate SS. Patrum. S. Ioannis Chryf. hom. 13. in epist. ad Rom. *Ipsæ, inquit, passionis in se peccatum non sunt; effrenata verò ipsarum immoderantia peccatum operata est*: S. Aug. lib. 1. de nuptijs & concupiscentia c. 23. *Concupiscentia, inquit, in renatis iam non est peccatum, si ei ad illicita opera non consentitur*: & lib. 6. cont. Iulian. *Perripitur in Baptismo perfecta nouitas, & perfecta sanctas ab ijs malis nostris, quibus eramus rei; non ab ijs, cum quibus consurgendum est, ne simus rei.*

His igitur erroribus refutatis restat, vt breuiter videamus, quid de proposita quaestione sentiendum sit, & quid propriè sit peccatum originale. Omissis autem varijs Theologorum sententijs, quas hîc referre nostri instituti non est, omnium probabilissima esse videtur ea, quæ afferit, peccatum originale formaliter nihil aliud esse, quàm priuationem ipsius iustitiæ originalis, quatenus per illam hominis anima sanctificabatur, & perfectè Deo subijciebatur, non verò quatenus pars inferior animæ perfectè subdita per ipsam reddebatur superiori, corpusque à corruptione omni ac læsione eximebatur. Ita S. Thom. 1. 2. q. 82. Ratio est, quia peccatum originale in eo formaliter consistit, quod per Baptismi sacramentum tollitur: atqui per illud tollitur priuatio illa iustitiæ originalis superius explicata, cum per illud gratia infundatur, quæ animam sanctificat, eamque habitualiter perfectè Deo subijcit, tum per se, tum per alios habitus

bitus supernaturales, quos secum in illam inuehit; non tollitur autem per Baptismum inordinatio appetitus inferioris, sicut nec subiectio ad mortem, & alia huius vitæ incommoda: ergo in illa sola iustitiæ originalis priuatione superius explicata consistit peccatum originale.

Quæres 1. quomodo hæc priuatio iustitiæ originalis veram, & propriam in Adæ posteris peccati rationem habeat? Resp. id prouenire ex eo, quod iterat illis obligatio, ac debitum nascendi cum illa iustitia originali, prout animam sanctificabat, & perfecte Deo subdebat, adque virtute præcepti diuinitus ipsi Adamo impositi tanquam totius generis humani capiti, quo obligabatur, non tantum sibi iustitiam illam, & sanctitatem obedientiæ suæ seruare; sed etiam in posteros suos transmittere; vnde S. Anselm. lib. de conceptu virgin. cap. 26. *Hoc peccatum, inquit, quod originale dico, aliud intelligere nequeo in ipsis infantibus, nisi ipsam, quam supra posui factam per inobedientiam Adæ iustitiæ debitam nuditatem, per quam omnes sunt filij eius.*

Quæres 2. vnde constet, præceptum illud obedientiæ datum fuisse Adamo vt principi, & capiti totius generis humani, non verò vt priuatæ personæ? Resp. id constare ex ijs scripturæ locis, in quibus dicitur omnes Adami posteros in ipso per eius inobedientiam peccasse, per illamque peccatores fuisse constitutos, vt Rom. 5. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, &c. in quo omnes peccauerunt; & rursus ibidem: Per inobedientiam unus hominis, peccatores constituti sunt multi; neque enim melius explicari potest, quomodo id factum fuerit, quam quia præceptum illud Adamo impositum sit vt principi, & capiti totius humani generis; in cuius sic spectati voluntate omnes omnium eius posterorum voluntates quodammodo continebantur, non secus, ac subditorum voluntates in principis voluntate, & motus omnes membrorum voluntarij in ipsa animæ voluntate.*

Quæres 3. cur Deus voluerit Adamo vt capiti totius humani generis, non verò tantum vt priuatæ personæ istud

istud obedientiæ præceptum imponere, quod tamen præuidebat ab ipso esse infringendum? Resp. non esse nostrum id curiosius inuestigare, sed satius esse humiliter agnoscere, & confiteri, id iustissimo, licet occultissimo Dei iudicio factum esse, vt ingenue fatetur S. Aug. in libris contra Iulian. & S. Bern. serm. 1. de dom. 1. post Epiph. vnde Apost. postquam dixit Rom. 11. quòd *conclusit Deus omnia in incredulitate: vt omnium misereatur*, exclamat, *quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles via eius! Quis enim cognouit sensum Domini?*

Quares 4. quomodo fieri possit, vt anima cuiusque hominis peccatum illud originale ab Adamo contrahat, cum ab illo non oriatur per generationem, sed à Deo immediate creetur, & corpori infundatur? Resp. peccatum illud contrahi, quatenus anima rationalis à Deo creata vnitur corpori, quod ab Adamo per generationem ordinariam deriuatur, & per hanc vnionem fit pars hominis ab Adamo ortum habentis, debentis primo suæ generationis instanti habere sanctitatem, & iustitiam in ea sui parte, quæ illius habendæ capax est, quam cum non habeat primo illo momento, inuenitur proinde priuatus iustitiâ, ac sanctitate debitâ, & ex consequenti inquinatus originali peccato, quod (vt dictum est) in illius iustitiâ, ac sanctitatis priuatione formaliter consistit. Quòd si cui hæc solutio plenè non satisfacit in hac quæstione, quæ vel ipsi S. Augustino difficillima semper visa est, audiat ipsium sanctum Doctorem epist. 29. ad S. Hieron. vbi

dicit sufficere nobis debere, vt sciamus modum, quo ab originali peccato liberari possimus; etiamsi nesciamus modum, quo in illud inciderimus.

—§—

SE-

SECTIO IV.

*Quinam sint effectus peccati originalis
in hac vita.*

Cum (vt supra dictum est) originale peccatum consistat formaliter in priuatione sanctitatis & gratiæ, quæ per iustitiam originalem homini collata fuisset; sequitur, priuationem omnium aliorum donorum, quæ iustitia originalis in se complectebatur (vt cap. præc. sect. 3. diximus) esse effectum ipsius peccati originalis: ex hac priuatione autem secuta est ipsius naturæ humanæ debilitatio, & in deterius commutatio, ac corruptio, de qua loquitur Conc. Arausic. 2. can. 1. & Trid. sess. 5. can. 1. vbi dicitur *totum Adam per illam præuaricationis offensam, secundum corpus, & animam in deterius commutatum fuisse.*

Hunc verò peccati effectum p' enius explicat S. Thom. 1. 2. quasi. 85. a. 1. dicit per peccatum originale hominem fuisse spoliatum gratuitis, & vulneratum in naturalibus, & art. 3. enumerat quatuor vulnera in animæ potentijs per peccatum originale inflictæ; scilicet in intellectu ignorantiam, in voluntate malitiam, in irascibili infirmitatem, & in concupiscibili concupiscentiam, seu habitualem illam inclinationem, vel proclinitatem ad bonum sensibile rectæ rationi repugnans, quæ alio nomine communiter fomes peccati dicitur.

Porro hæc naturæ humanæ per peccatum origin. vulneratio, ac corruptio, non ita intelligenda est (vt rectè docet Philip. Gamach. in 1. 2. qu. 85. cap. 1. Nic. Hambr. ad 1. 2. qu. 83. disp. 6. art. 1. & alij Doctores communiter) quod per peccatum originale natura humana in se corrupta sit, aut quod vlla eius propria, & intrinseca perfectio deperierit, vt dicunt hæretici asserentes liberum arbitrium fuisse in homine extinctum, id est, per peccatum originale sublatam fuisse, & destructam voluntatis humanæ indifferentiam ad opposita, in qua eius natura-

naturalis libertas propriè consistit (Calvinus enim lib. 2. instit. cap. 2. num. 7. ideo tantum negat liberum hominis arbitrium post peccatum, quod homo post illud libertatem non habeat boni, vel mali electionem, ac quidquid bene, vel malè operatur, illud necessàriò quamvis non coactè, sed sponte operetur) cum in hominibus æquè, ac in angelis post peccatum naturalia omnia integra remanserint, ut ex S. Dion. cap. 4. de div. nom. docet S. Thom. 1. p. quæst. 95. art. 1. & cum eo communiter omnes Theologi; sed ideo dicitur natura humana per peccatum corrupta, quia per illud priuata est iustitià & sanctitate originali, quæ ipsi tanquam forma quædam supernaturalis inerat, quæ perficiebatur in ordine ad Deum; omnis enim destructio formæ est quædam subiecti, cui inest, & per quam illud perficitur, corruptio. Dicitur etiam vulnerata ob imperfectiones, quæ priuationem illam iustitiæ originalis consecuta sunt; quæ quidem imperfectiones vulnera dicuntur, non quod homo in puris naturalibus constitutus ijs obnoxius non fuisset, sed quia tunc non habuissent rationem pœnæ, nec ex aliquo reatu ortum habuissent, sed ex conditione ipsius naturæ; quare in puræ naturæ statu dicerentur defectus, in statu verò naturæ lapsæ dicuntur vulnera, quia supposito peccato iam habent pœnæ, ac vindictæ rationem.

Vnde quando S. Aug. lib. 3. de lib. arb. dicit c. 18. *concupiscentiam non esse naturam hominis instituti, sed pœnam damnati*, sensus eius est hominem in prima sui institutione, quæ creatus est à Deo sanctus, & rectus, non habuisse hanc imperfectionem, sed quod per peccatum illam contraxit; ibi enim non loquitur S. Aug. de creatione, & constitutione hominis in statu puræ naturæ, sed in statu iustitiæ originalis, ut ex eius contextu manifestum est.

Dices, si defectus illi essent homini naturales; sequeretur, malitiam voluntatis esse quoque illi naturalem; quod tamen falsum esse videtur. Resp. malitiam duplici modo sumi posse: 1. pro vitioso aliquo habitu, siue actu, in quæ

in qua significatione sumitur à S. Thom. 1. 2. quæst. 78. 2. 1. ad 3. & eo sensu non est illa homini naturalis: 2. pro defectu, & priuatione bonitatis alicuius, quæ in iustitia originali reperiatur, & per quam voluntas hominis speciali modo ad Deum ordinabatur; & eo sensu malitia illa dici potest homini naturalis, quia scilicet illa bonitas, & rectitudo non erat eius naturæ debita, sed ex gratuita Dei beneficentia procedebat, vt præcedenti capite dictum est.

Est autem hic obseruandum, quòd, licet defectus illi, qui ab origin. peccato causantur, sint homini naturales, esse nihilominus verum, illos tum per actualia peccata, tum per vitiosos habitus, quæ per peccata illa contrahuntur, maximè augeri; vnde fit, vt homo per peccata illa actualia, quæ committit, & per vitiosos habitus, quos ratione illorum contrahit, longè maiorem obscurationem in intellectu, & malitiam in voluntate, atque adeò longè acriores stimulos concupiscentiæ, & maiorem ad illos reprimendos debilitatem experiatur; quàm alioquin naturaliter haberet, si nulla actualia peccata commisisset, aut nullos habitus vitiosos contraxisset.

Iam, quod spectat ad corpus, breuiter dicendum est, dolores omnes, & pœnas, nec non innumera morborum genera, quibus homines in hac vita subiacent, ac denique mortem ipsam esse peccati origin. effectus. Hoc manifestè constat ex scriptura. Gen. 2. *In quocumque die comederis ex eo, morte morieris*: & cap. 3. *Multiplicabo arum tuarum, &c. In sudore vultus tui visceris pane*: & Rom. 6. *Stipendia peccati, mors*; vnde S. Aug. de verbis Domini ser. 21. c. 2.

Quis nescit, quia peccati pœna est, necesse est, vt moriamur?

Et quod grauius est, quando nescimus? pœna certa est, hora incerta.

SS

SE-

SECTIO V.

*Quinam sint effectus peccati originalis
in futura vita.*

Qvæstionis huius præcipua difficultas est de parvulis sine baptismo ex hac vita decedentibus; ac proinde in originali peccato morientibus; an scilicet ratione illius peccati originalis, cum quo solo decedunt, pœnâ aliquâ afficiantur; & quænam illa sit. Pro cuius resolutione

Dicendum est, parvulos cum originali peccato ex hac vita decedentes nunquam perventuros esse ad fruitionem gloriæ cœlestis, sed eâ in æternum esse priuandos.

Huic veritati, quæ de fide est, opponitur error Pelagianorum, qui, vt refert S. Aug. lib. de hæres. cap. 18. pueris, etiam si non baptizarentur, æternam & beatam vitam promittebant: ad quem errorem proximè accedere videtur Hieron. Sauonarolæ lib. de triumpho crucis, vbi dicit infantes in peccato originali morientes, futuros post vltimum iudicium beatos naturali beatitudine, & in quodam velut Paradiso terrestri perpetuò feliciterque victuros, plenos sapientiâ & virtutibus, Deum toto corde diligentes, imò & Angelorum consortio, & reuelationibus sæpe fruantes.

Refellitur hic error, & nostræ fidei veritas probatur 1. ex scriptura. Rom. 5. vbi dicit *per vnus delictum in omnes homines in condemnatione*, ergo ex illius mente rei sunt damnationis, quicumque illo originali delicto implicantur: & S. Ioan. 3. dicitur, quòd, *qui incredulus est Filio, non videbit vitam*; parvuli autem cum peccato originali decedentes, neque actu, neque habitu credunt in Christum.

Probatur 2. quia, si verum esset, parvulos in peccato originali decedentes fruituros esse beatitudine illa supra memorata, sequeretur illos melioris esse conditionis, quia

quia peccauerunt in Adamo, quàm si in puris naturalibus decessissent; neque enim tanta foelicitas deberetur infantibus in statu puræ naturæ decedentibus; vnde consequens foret illos præmium ex peccato Adami esse consecuturos, quod est manifestè contra scripturam.

Cùm igitur certum sit, infantes cum originali peccato decedentes gloriâ, & beatitudine in æternum priuandos esse; ac proinde subituros æternam damnationem, quatenus in illa priuatione consistit; controuersum est inter Theologos, an in illo statu priuationis, & damnationis, aliquibus pœnis afficiantur. De qua re tres esse inter illos sententias refert Bellarm. tom. 4. lib. 6. de amissione Gratiæ cap. 1. Prima est eorum, qui existimant paruulos propter solum originale peccatum, cum quo decesserunt, pœnâ ignis in æternum esse cruciandos: vbi monet idem Bellarminus hæreticos nostri temporis, qui sententijs extremis maximè delectantur, hanc ideo libenter sententiam amplecti.

Secunda est eorum, qui paruulos quidem ab ignis cruciatu liberant, sed tamen asserunt eos interno quodâ dolore propter amissionem cœlestis beatitudinis affici.

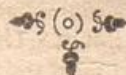
Tertia denique sententia est eorum, qui asserunt, paruulos cum solo originali peccato decedentes, ita ob illud damnari, ac visione Dei, & cœlestis gloriæ fruitione priuari, vt tamen nullum inde dolorem neque internum, neque externum patiantur.

Hæc tertia sententia vt alijs duabus mitior, sic etiam probabilior videtur, maximè propter authoritatem S. Greg. Nazian. orat. de Baptismo, vbi loquens de paruulis sine Baptismo decedentibus, *Existimo, inquit, illos neq. gloriâ donandos, neq. pœnâ multandos esse; vt qui baptisimū quidē charactere non habeant, sed improbitate quoq. non laborent; verùm & ipsi damnū potius passi fuerunt, quàm iniuriam fecerint.*

Huic sancto Patri subscribunt S. Thom. q. 5. de malo a. 1. 2. & 3. & S. Bonau. in 3. sent. dist. 33. quibus in locis varias afferunt rationes, ob quas rectè dici potest paruulos illos dolorem nullum ex amissione beatitudinis percepturos;

pturos; quia scilicet ignorabunt omnino se illam amississe, cum id scire nisi per fidem non possint; fidem autem nunquam habuerint, nec in illo statu habituri sint: vel quia quamuis agnoscant se illam beatitudinem amississe, tamen agnoscent etiam simul se aliorum damnatorum poenas euasisse, quæ posterior cognitio tale gaudium in illis causabit, vñ dolorem omnem, quem ex priori concipere possent, auferat; & sic in quodam statu medio inter gaudium & dolorem ipsos perpetuò detineat: vel denique quia, quamuis videant se à gloria exclusos, simul etiam intelligent, nullam se vnquam proportionem ad illam haouisse, cum nec vñ liberi arbitrij, nec vñ gratiæ supernaturalis auxilium vnquam habuerint; vnde fiet, vt nullâ inde tristitiâ afficiantur, sicut non tristantur infimæ conditionis homines, quòd ad regnum aliquod, vel imperium non peruenerint, quamuis se regiâ, aut imperatoriâ dignitate carere videant, nec ad illam vnquam se peruenturos sperarent.

Obijcies S. Augustinum ser. 14. de verbis Apost. & S. Fulgentium de fide ad Petrum cap. 26. dicere, paruulos non baptizatos in ignem æternum ituros. Resp. ignis æterni nomine duo posse intelligi; 1. locum inferni, in quo est ignis æternus; 2. poenam sensibilem, quæ ab illo igne infligitur: & iuxta priorem sensum Patres illos intelligendos esse, ita vt velint solùm, paruulos illos ad aliquam inferni partem descensuros, ibique perpetuò moraturos, vt & communiter Doctores docent; vbi tamen summâ animi, & corporis pace, & quiete perfruentur, nec non aliquo moderato lumine, ita vt semper verum sit, nullam illos poenam sensibilem externam, aut internam subituros esse.

TRA-